

บทที่ 3

“เมีย” ข้ามพรมแดน: ชีวิตในกรงทองที่อยู่นอก “ความรู้”

3.1 การแต่งงานครั้งแรกกับสามีเกาชาวฮ่องกง

การเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมในประเทศไทยที่มากับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่มีการขยายฐานการผลิตไปสู่ประเทศ “กำลังพัฒนา” ที่สามารถจ่ายค่าจ้างแรงงานได้ในอัตราที่ไม่สูงนักนั้นกลายเป็นความจำเป็นต่อการ “พัฒนาประเทศ” ในช่วงคริสต์ทศวรรษที่ 1980 นั้น นอกจากจะเน้นการส่งออกและการลงทุนจากต่างประเทศแล้ว รูปแบบของเศรษฐกิจยังทำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้นและเพศภาวะในสังคมมีมากขึ้น (ปีเตอร์ เอฟ. เบลล์ ใน สุชาดา ทวีสิทธิ์, บรรณาธิการ, 2547: 130) ซึ่งการว่าจ้างแรงงานในโรงงานจีวเวลล์แบบที่พี่ตองทำนั้นนอกจากลูกจ้างหรือ “คนงาน” จะเป็นคนที่อยู่ในท้องถิ่นทั้งไกลและใกล้แล้ว เรื่องเล่าเกี่ยวกับการแต่งงานของพี่ตองยังทำให้เห็นได้ว่า “หัวหน้า” หรือ “ผู้จัดการ” กลับกลายเป็นคนที่มาจากที่อื่น หรือแม้กระทั่งคนต่างประเทศซึ่งคนพวกนี้มีรายได้จากการทำงานสูงกว่าคนในท้องถิ่นเพราะ “ความรู้” หรือ “ทักษะ” ที่ถูกเชื่อว่าเหนือกว่าคนงานหรือ แรงงานท้องถิ่น

เห็นได้ว่าเมื่ออุตสาหกรรมเริ่มเปิดตัวในประเทศโลกที่สามอย่างไทย คนจากชุมชนชนบทได้หลั่งไหลเข้าไปสู่การเป็นแรงงานภาคอุตสาหกรรมซึ่งเรื่องของเพศ (sex) กลายเป็นตัวตัดสินในการทำงานแต่ละด้าน ผู้หญิงเข้าสู่การเป็นแรงงานภาคต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น “ผู้หญิงยากจนจากชนบท” ที่เป็นแรงงานที่รองรับอุตสาหกรรมทางตรงอย่างโรงงานต่างๆเหมือนที่พี่ตองทำการก่อสร้าง และแรงงานที่รองรับในทางที่เกี่ยวเนื่องกัน เช่น แรงงานรับใช้ตามบ้าน หรือแม้กระทั่ง “ผู้หญิงจากชนชั้นกลาง” ที่เข้าสู่ระบบการศึกษา เข้าสู่การเป็นแรงงานที่ใช้ “ทักษะวิชา” เช่น เสมียน เลขานุการ นักบัญชี ฯลฯ การแต่งงานของผู้จัดการชาวจีนหนุ่มกับคนงานสาวอย่างพี่ตองจึงเป็นเรื่องของ “พรมลิดิต” ที่มีชื่อว่า “ระบบทุนนิยม” ซึ่งพ่วงมากับความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันอย่างเห็นได้ชัดเจน

“ตอนอยู่ด้วยกันใหม่ๆ ไม่สนิทกับเขา ยิ่งกลัวที่เขาจะมาเตะเนื้อต้องตัว ใช้เวลานานนะกว่าเราจะยอมพี่กลัวเขาจนตัวสั่น เขายังแปลกใจเลยแต่เขาก็ไม่ปล้ำพีนะ เพราะเราเหมือนเป็นโรคจิตกลัวผู้ชาย เหมือนตอนพ่อเลี้ยงมาอยู่ก็หนีเลย กลัว มันเป็นความรู้สึกที่ว่าเราไม่ได้ไว้เนื้อเชื่อใจเขาจนต้องยอมไง เขาก็รื้อจนเราพร้อม พี่ก็ไปเรียนหนังสือตอนเย็นด้วย ตอนนั้นยังพี่ไม่หัดภาษาจีนนะ เขาพูดไทยได้ เรียนภาคค่ำเขาก็ไปรับ เขาชอบเล่นสนุกเกอร์ เขาก็ไปเล่นที่โรงแรม

สองทุ่มครึ่งก็มารับพี่ที่โรงเรียน เขาชอบเที่ยวกลางคืน แต่งงานเขาก็ยังเที่ยว พี่ยังเด็กนะ ก็เขาพาไปไหนก็ไปหมดแหละ ไปชาบูริ ดูผู้หญิงร้องเพลง พี่ก็นั่งหน้าเค่อต้า”

เสียงของพี่ตองซึ่งนอกจากจะทำให้เห็นภาพของ “อานาจ” ที่เหนือกว่าในการเข้ามาลงทุนจากต่างประเทศแล้ว การบริโภคของผู้ชายต่างชาติที่เป็นหัวหน้าในโรงงานยังเกี่ยวเนื่องกับการมองผู้หญิงเป็น “วัตถุทางเพศ” ซึ่งสถานบริการที่เกิดขึ้นมาเพื่อสนองตอบรสนิยมการชอบเที่ยวของสามีชาวฮ่องกงของพี่ตองนอกจากจะทำให้เห็นถึงการตอบสนองให้กับความต้องการบริโภคของ “ผู้ชาย” ในระบบทุนนิยมแล้ว ยังแสดงถึงโลกทัศน์ที่สะท้อนให้เห็นถึง “การค้าเสรี” ทางเพศวิถีที่กลายเป็นสิ่งที่ “ปกติ” ของผู้ชายที่อยู่ห่างไกลจากวัฒนธรรมปิตาธิปไตยดั้งเดิมของตนเองอีกด้วย

แต่สำหรับพี่ตองแล้ว “ความพยายามเป็นเมียที่ดี” ทำให้พี่ตองเลือกที่จะ “เชื่อฟัง” สามี ซึ่งแม้ว่าจะเป็นการปรับตัวแบบข้ามวัฒนธรรมซึ่งมันแตกต่างจากชีวิตของพี่ตองเกือบทุกด้านเลยทีเดียว สำหรับฉันแล้วเรื่องราวชีวิตของพี่ตองทำให้ฉันเข้าใจสิ่งที่นักสตรีนิยมบางสายเรียกกระบวนทุนนิยมว่า “ทุนนิยมปิตาธิปไตย” ได้ชัดเจนยิ่งขึ้นอีกในระดับหนึ่งในฐานะที่เป็น “ความจริง” ของผู้หญิงคนหนึ่งแทนที่จะเป็นกรอบคิดเชิงทฤษฎีแบบที่ฉันเคยร่ำเรียนมา

3.1.1 การเป็น “ภรรยาที่ดี”

การปรับตัวในปีแรกของพี่ตองในการทำงาน การเรียนภาคค่ำและเป็น “ภรรยา” ของผู้ชายฮ่องกงที่มีวัยมากกว่าสิบห้าปีนั้นยังคงเป็นไปอย่างพี่ตองไม่เข้าใจนัก แต่ด้วยความ “เขยว๊วย” และความรู้สึกว่าตนเองเป็น “ภรรยา” พี่ตองจึงเลือกที่จะทำตามทุกอย่างที่สามี “สั่ง” เพราะกลัวจะมี “ปัญหาครอบครัว” ซึ่งเป็นสิ่งที่พี่ตองรู้สึกว่าจะไม่อยากให้เกิดขึ้นมากที่สุด

“พี่ไม่เคยเถียงเขาเลยนะ ไม่เคยทะเลาะกันเลย พี่พยายามทำอะไรที่เขาชอบ เขาไม่ชอบให้ไปไหนก็ไม่ไป ไม่ชอบให้ทำอะไรพี่ก็ไม่ทำ รู้สึกว่าแต่งงานแล้วไม่อยากให้ครอบครัวมีปัญหา ก็ทำอะไรที่เขาชอบ อะไรที่ทำแล้วที่เป็นปัญหาพี่ก็ไม่ทำ อย่างแต่งงานกับคนจีนนี้ต้องตัดผมสั้นตลอดเลยนะ เขาชอบให้เมียไว้ผมสั้นสังเกตดูสิว่าสาวจีนผมสั้นทั้งนั้น ในบ้านก็เหมือนกันอะไรที่เขาชอบพี่ก็จะทำให้นะ อะไรที่ไม่ชอบพี่ก็ไม่ทำ อย่างส้มตำ น้ำพริกนี้ ไม่กินเลยนะ เขาไม่ชอบพี่ก็ไม่กิน พี่จะไม่ค่อยคุยอะไรกับเขาอะ ทำตามที่เขาบอกเขาต้องการอย่างเดียว”

ซึ่งนอกจากทำตัวอยู่ในโอวาทของสามีแล้ว การทำอาหารการจัดการเรื่องในบ้าน และงานบ้านก็เป็นส่วนหนึ่งของการเป็น “ภรรยาที่ดี”

“เขาหัดให้ทำอาหารจีน รสจืดๆ ที่เขาชอบ เขาชอบกินข้าวที่บ้านมาก เขาสอนให้ทำทำอาหารแบบที่เขาชอบ ต้มจืดมั่ง อะไรมั่ง รสชาติแบบที่เขาชอบ พี่ยังเด็กใจเขาสอนอะไรก็ทำทุก

อย่างที่เขชอบ ที่ไม่รู้เรื่องไ้ ผู้หญิงเราละนะก็ต้องตามใจสามี อย่างคนจีนชอบกินไรตุนๆ เปื่อยๆ ที่ก็ต้มดินไ้กับถั่ว ตุนจนเปื่อย อย่างดึกๆ ก็ต้องทำผลไม้สดๆ ให้สามีกิน ตอนกลางคืนก็นอนคิด ต้องเปลี่ยนเมนูทุกวันว่าทำอะไร แล้วก็เตรียมเครื่องที่พอเตรียมได้ไว้ ทำตารางเมนูไว้สับกันไปมานะ กลัวเขาเบื่อไ้ถ้าทำกับข้าวซ้ำๆ ต้องมีของหวานต้มถั่วเขียวเฉาก๊วย ไม่ให้เขาเบื่อ ตอนเช้ามีพวกโจ๊ก ข้าวต้ม ก็แล้วแต่ แต่ถ้าวินไหนเขาทานข้างนอกก็กินข้าวต้มทั้งวันก็ได้ พวกเรื่องในบ้านเก็บเงิน ค่าอาหาร พี่ดูแลทำบัญชีนะ อย่างเงินเดือนเขาได้เท่าไร ก็แบ่งค่าอาหารวันละสองร้อย แล้วก็ทำบัญชีในบ้านค่าขนมลูก แบ่งเงินเข้าธนาคาร เขาแทบไม่ได้ยุ่งเลยนะ ทำแต่งงานอย่างเดียวเรื่องในบ้านไม่เคยต้องมาปวดหัวเลยนะ พี่รับผิดชอบหมด”

การหัดทำ “อาหารจีน” พี่ต้องเริ่มต้นจากการเรียนรู้จากสามี และนอกจากนั้นเรื่องของ “รสชาติ” ก็เป็นสิ่งที่พี่ต้องเริ่มสังเกตซึ่งพี่ต้องบอกว่าต้อง “ใส่ใจ” ที่จะ “สังเกต” และ “ถาม” ถึงความชอบ หรือไม่ชอบของสามี ซึ่งในตอนนั้นฉันจำได้ว่าฉันพยักหน้าแบบ “ไปอย่างนั้น” แต่ในความรู้สึกที่เป็นจริงแล้วฉันไม่ค่อยจะ “เข้าใจ” และ “รู้สึก” ไปในทางเดียวกันนัก “ความเป็นภรรยา” หรือ “ภรรยา” เป็นสถานะที่ “ดูเหมือน” จะ “ธรรมดา” แต่ไ้ว่าผู้หญิงทุกคนจะ “เป็นภรรยา” ได้เลยตาม “ธรรมดา” แต่ “การเป็นภรรยา” ต้องผ่านการปรับแต่งและเรียนรู้ และยิ่งกว่านั้น “ความเป็นภรรยาที่ดี” ที่พี่ต้องพูดถึงเป็นสิ่งที่ผูกติดกับ “คุณค่า” ของเพศภาวะที่เป็นหญิง โดยมีสถาบันการแต่งงานและครอบครัวมากำกับ (ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2547: 16)

คุณค่าของภรรยาที่ดี เป็นสิ่งที่พี่ต้องเรียนรู้นอกจากมาจากคำนิยามการเป็นผู้หญิงที่ดีที่ “เป็นลูกสาวที่รับผิดชอบ เมียที่ซื่อสัตย์ และแม่ที่มีแต่ไ้ให้” (Harrison, 1999 อ้างใน โสภิตา วิจารณ์เทวัญ, 2543: 195) เป็นสิ่งที่ “รับรู้” ทั้งจากการอบรมสั่งสอน สื่อ และจาริตประเพณี ซึ่งดูเหมือนว่ามันเป็น “ความจริง” ที่ถูกยอมรับโดยทั่วไปแล้ว ความเป็นภรรยาที่ดี ของพี่ต้องยังถูกปรับแต่งให้ดูดีในแบบวัฒนธรรมจีนอีกด้วยความเชื่อการกำหนด “ความดีของผู้หญิง” ที่ว่า “เมื่อแต่งงานต้องเชื่อฟังสามี” (ปราณี วงษ์เทศ, 2544: 171) ดังนั้นแม้กระทั่งเรื่องทรงผมหรือการแต่งกาย ก็กลายเป็นสิ่งหนึ่งของกระบวนการควบคุมผู้หญิงให้อยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชายด้วยทัศนคติเรื่องความต้องการการถูกยอมรับในการเป็น “ภรรยาที่ดี”

ดังนั้นใน “ความโสด” ของฉันในตอนนั้นมันจึงเป็นเพียงการ “รับฟัง” แต่ “ไม่เข้าใจ” นอกเหนือจากนั้นความรู้สึกของนักศึกษาปริญญาโท “ภาวะความเป็นเมีย” แบบที่พี่ต้องเป็นจึงเป็นสิ่งที่ถูกมองด้วย “อคติ” อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่ง “อคติ” นี้มาจากการรับรู้ที่เกิดขึ้นต่างกัน และอยู่บนฐานคิดที่ถูกมองว่า “ต่างระดับ”

ตัวฉันเองแม้จะเป็น “ผู้หญิง” แต่ก็เป็นผู้หญิงที่มาจากชนชั้นกลาง “มีการศึกษา” และ “โสด” ฐานคิดหนึ่งที่ฉันยอมรับว่าฉันถูกหล่อหลอมมาคือ “การพึ่งพาตนเอง” และ “ไม่คิดพึ่งผู้ชาย”

ซึ่งความคิดนี้กลายเป็นอคติหลักประการหนึ่งเมื่อฟังเรื่องราวของพี่ตอง เพราะความคิดจากเสียงของพี่ตอง “ผู้หญิง” ที่ “ไม่มีความรู้” และเป็น “ภรรยา” ตั้งแต่อายุน้อยนั้นกลายเป็น “ความด้อย” ขึ้นมาทันทีถ้าผู้หญิงที่อยู่ในสถานะแบบเดียวกับฉันหลายๆ คนได้รับฟัง ซึ่ง “ความด้อย” นั้นมันกลายเป็นภาพลักษณ์ที่กลบเกลื่อน “คุณค่า” ของประสบการณ์ที่เป็นฐานของ “ความรู้” แบบที่พี่ตองมีไปได้ในทันที

อคติเหล่านี้มีมาจากไหน? คำถามในใจของฉันเกิดขึ้น “ภาพของผู้หญิงยุคใหม่” ที่ถูกแสดงผ่านการรับรู้ทั้งจากสื่อ และสถาบันการศึกษาทำให้ “ความเท่าเทียม” กลายเป็นสัญลักษณ์หนึ่งของความเป็นผู้หญิงยุคใหม่ ซึ่งฉันยอมรับว่าเคยคิดว่าภาพของ “แม่บ้าน” แบบที่พี่ตองเป็น “ไม่ได้” ถูกรวมเป็นส่วนหนึ่งในความเท่าเทียมทางเพศที่ “ผู้หญิงยุคใหม่” กำลังเป็นอยู่ ซึ่งมาพร้อมกับความเชื่อที่ว่า “การศึกษา” และ “การเรียนรู้ที่มีเหตุผล” ทำให้ผู้หญิงสามารถ “ทำงาน” ได้ “ทัดเทียม” และไม่ “พึ่งพิงผู้ชายทางเศรษฐกิจ”

หากว่าฉันบอกว่า “ฉันเป็นแม่บ้าน” ในกลุ่มเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน ฉันจะถูกหัวเราะทันทีตามด้วยคำถามที่ว่า “ไม่มีอะไรทำเหรอ ทำไมไม่ไปทำงาน” แต่ทว่า การเรียนสตรีศึกษาได้เปิดความคิดหลายประการต่อตัวฉันเองในประเด็นของการแบ่งงานกันทำระหว่างเพศที่มีวาทกรรมหลักเชื่อกันว่างานบ้านถูกถือว่าเป็นงานของ “ผู้หญิง” ในพื้นที่บ้าน หรือพื้นที่ส่วนตัว และไม่ถูกนับว่าเป็น “งาน” เพราะ “งานบ้าน” ถูกจัดให้ด้อยค่าลงในระบบคิดแบบชายเป็นใหญ่ที่ไม่มี “รายได้” และ “ผู้หญิงต้องพึ่งพิงผู้ชายในระบบเศรษฐกิจ” แต่ทว่าแม้ฉันจะไม่อาจตกเตียงโดยใช้วิชาเศรษฐศาสตร์ หรือ การคิดคำนวณใดๆ ที่จะหา “รายได้” จากการที่ผู้หญิงเป็นแม่บ้านมาพิสูจน์

แต่ความสำคัญของงานบ้านนั้นฉันอยากเสนอให้เห็นได้จากภาพจากการจ้างแรงงานที่เรียกว่า “ผู้ช่วยแม่บ้าน” ที่อยู่ในฮ่องกง ซึ่งมีรายได้จากการทำงานเป็นผู้ช่วยแม่บ้านของหญิงไทยในฮ่องกงถูกส่งมาเมืองไทยในปีหนึ่งได้ถึงปีละ 315,467,135 ล้านบาท ซึ่งนอกจากนั้นความนิยมผู้ช่วยแม่บ้านชาวไทยในฮ่องกงสูงขึ้นด้วยเพราะแรงงานหญิงเหล่านี้มีความสามารถในการปรุงอาหาร การทำงานครัวเรือน รวมทั้งเรียนรู้ภาษาจีนกวางตุ้งได้รวดเร็ว และ มีความอดทนเป็นอย่างสูง (สมยศ พุกผาสุขเกษมสุข, 2549) ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นสิ่งพิสูจน์ให้เห็นเป็นรูปธรรมว่า “ทักษะ” ที่ผู้หญิงเรียนรู้จากการทำ “งานบ้าน” เป็น “ความรู้” ที่สร้าง “มูลค่า” ได้

เชกเช่นประสบการณ์ของพี่ตองที่การทำงานบ้านสามารถสร้าง “ความรู้” สำหรับตัวเอง ถึงแม้ว่าความรู้นั้นจะถูกมองว่ามาจาก “ความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ” ก็ตามที แต่ความรู้ที่พี่ตองเรียนรู้จากงานบ้านก็เป็น “คุณค่า” ที่มีอาจตัดสินได้ด้วย “อคติ” “ประสบการณ์” หรือ “วิธีคิด” ที่แตกต่างกันออกไป และแม้ว่าจะเป็น “ผู้หญิงเหนือเหมือนกัน” แต่ฉันกับพี่ตองก็มีวิธีคิด ชีวิต ประสบการณ์ที่ “แตกต่างกัน”

3.1.2 การเข้าสู่การเป็น“แม่”

ในตอนนั้นพี่ตองกับสามีชาวฮ่องกงเช่าที่พักอยู่นอกบริษัทซึ่งหลังจากที่แต่งงานได้ไม่ถึงสามเดือน เมื่อพี่ตองเริ่มรู้สึกว่าคุณเองตั้งครรภ์ ทำให้คนทั้งคู่คิดหนักเพราะไม่ได้วางแผนในการมีลูกมาก่อน การตั้งครรภ์ของพี่ตองกลายเป็นประเด็นที่พี่ตองยกให้สามีชาวฮ่องกงต้องตัดสินใจ

“ตอนนั้นมีอะไรผิดสังเกตพี่ก็ไปตรวจเลยนะเลยรู้ว่าท้อง พี่เดินไปตรวจที่โรงพยาบาลเองเลย หมอก็มองหน้าเพราะพี่ตกใจ แล้วพี่ก็ถามเขาว่าจะเอาไว้ไหมเพราะพี่ก็เรียนหนังสืออยู่ไง ให้เขาคิดทั้งคืนเลยนะว่าจะเอาเด็กไว้ไหม มันมีไปแล้ว พี่เลยๆ นะเขาก็ได้ไม่เขาก็ได้ เขาก็บอกว่าเขาก็ได้อายุเยอะแล้ว และพี่ก็ต้องหยุดเรียน ตอนนั้นก็ไม่ตื่นเต้นนะแต่ต้องออกจากงานมีปัญหาเรื่องที่ว่างานสามีภรรยาทำงานด้วยกันผู้ร่วมงานก็มองไง เขาหาว่าเราเป็นเด็กเล่นอะไรอย่างนี้”

และเมื่อตกลงใจที่จะเอาเด็กไว้ จึงย้ายที่พักเข้ามาอยู่ในบริษัท ซึ่งช่วงเวลาดังครรภ์เป็นช่วงที่พี่ตองต้องบำรุงร่างกายอย่างมาก การดูแลตนเองเป็นสิ่งที่พี่ตองเคยชินเพราะความที่สามี “ต้องทำงาน” และเห็นว่าการตั้งครรภ์ “เป็นเรื่องของผู้หญิง” ที่ “ไม่ใช่หน้าที่” ของผู้ชาย

“เวลาไปตรวจไปหาหมอพี่ก็ไปเองนะ เขาไม่เคยพาไปเลยเห็นเป็นเรื่องเล็กน้อยตลอด บางคนมาเห็นถึงกับบอกเลยนะว่าท้องโตขนาดนั้นให้ไปเองได้ไง พี่ท้องโตมากเพราะเป็นลูกแฝด”

การใช้อาหารในการบำรุงร่างกายนอกจากจะมาจากคำแนะนำของแพทย์แล้ว พี่ตองยังต้องบำรุงครรภ์ตามที่สามีบออีกด้วย ซึ่งคำแนะนำเรื่องอาหารจากสามีชาวฮ่องกงเป็นสิ่งที่พี่ตองต้องเรียนรู้และปรับตัวเพราะในความแตกต่างทางวัฒนธรรม การกินอาหารที่เชื่อว่า “เป็นยา” และข้อห้ามของอาหารบางชนิดจึงแตกต่างกันออกไป

“ตอนท้องก็ต้องทำกับข้าวกินเอง เพราะเขาไม่อยากให้ไปกินนอกบ้าน กลัวไม่สะอาด กินพวกผักผักอะไรอย่างนี้ คนจีนนะเขาก็ให้กินพวกผักใบเขียวทุกวัน ตอนท้องพี่รู้สึกว่าคุณต้องรักลูก กินนมเป็นเกลอน ชุปไก่เข้ากลางวันเย็น เด็กสองคนนี่คลอดก่อนกำหนด ท้องใหญ่มาก สองคนคนละสองโลสาม สองคนสี่โลกว่า”

การยกการตัดสินใจเรื่องลูกให้กับสามีเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงแม่แบบความคิดของผู้หญิงเพื่อเข้าสู่การเป็นแม่ที่ไม่อาจกล่าวได้ว่า “มีอำนาจตัดสินใจ” ที่จะเอาเด็กไว้หรือไม่ได้ด้วยตนเอง การเคยชินกับการอยู่ภายใต้การใช้อำนาจที่เหนือกว่า ทำให้ผู้หญิงไม่กล้าตัดสินใจในเรื่องของตนเอง เรื่องราวของพี่ตองแสดงให้เห็นถึง การเข้าสู่การเป็นแม่ที่ไม่ได้เลือกที่จะเป็นด้วยตนเอง ทำให้เห็นได้ว่าการตั้งครรภ์ทำให้พี่ตองสูญเสียโอกาสในการเรียนหนังสือและทำงาน

แต่ทว่าด้วยการรับรู้ถึงสถานะที่ด้อยอำนาจกว่าของ “ภรรยา” การเลือกของสามีจึงเป็นอำนาจใน “การควบคุมเนื้อตัวร่างกาย” ของพี่ตองที่มีเรื่องของ อำนาจทางเศรษฐกิจ อำนาจของวัย และอำนาจที่เหนือกว่าของเพศภาวะมากำกับ สิ่งเหล่านี้จึงทำให้พี่ตองยอมทำตามด้วยการเรียนรู้ที่จะเป็น “ผู้ตาม” ตามแบบอย่าง “ภรรยาที่ดี” ต้องปฏิบัติ

3.1.3 การเรียนรู้ที่จะ “กิน” กับสถานะของ “ลูกสาวที่ดี” ที่เริ่มแปรเปลี่ยน

“อย่างเวลากินอะไรที่บ้านแม่พี่ เขาก็ห้ามกิน เขาก็ห้ามกิน อะไรเผ็ดๆ เราก็ไม่กิน แต่ก็แอบกินพวกส้มตำไม่ให้เห็นบ้างให้เพื่อนแอบไปซื้อให้กิน แม่ก็รู้สึกเหมือนกันว่าเขารังเกียจ พี่ก็แฉะไปนิดหนึ่ง แล้วก็บอกว่ากินข้าวมาแล้ว”

เรื่องอาหารกลายเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องปรับตัวมากกว่าเดิมหลังจากตั้งครรภ์ เพราะอาหารบางอย่างนั้นกลายเป็นข้อห้าม โดยเฉพาะอาหารที่พี่ตองเคยรับประทาน หรืออาหารที่มาจากครอบครัวของพี่ตอง ซึ่งพี่ตองบอกว่าเพราะ “ความจน” มันจึงกลายเป็นสิ่งที่ “ไม่สะอาด” ในความคิดของสามีชาวฮ่องกง ซึ่งพี่ตองเลือกที่จะไม่รับประทานเมื่อมีสามีอยู่ด้วย ฉะนั้นภาพของการ “แอบกิน” ของพี่ตองในใจ แล้วจึงคิดถึงบทความชิ้นหนึ่งที่บอกว่า “การกินไม่ได้เป็นเพียงความต้องการทางชีววิทยา เพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นการกระทำที่อยู่ภายใต้บริบทสังคมวัฒนธรรม” (ฉลาดชาย รมิตานนท์ ใน วีระดา สมสวัสดิ์, บรรณาธิการ, 2545: 311) ทั้ง “การกินอาหาร” ยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ” ที่ทำให้พี่ตองเรียนรู้ว่ามันสามารถ “เปลี่ยนแปลง” สถานะของหญิงสาวจากชนบทคนนี้ให้เข้าสู่ “ครอบครัวแบบจีนชนชั้นกลาง” ได้

นอกจากอาหารจะกลายเป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้คนทางบ้านของพี่ตองโดยเฉพาะ “แม่” รู้สึกถึงความ “รังเกียจ” แล้ว สามีชาวฮ่องกงของพี่ตองยังไม่ชอบใจนักหากเมื่อพี่ตองกลับไปเยี่ยมเยียนที่บ้าน หรือการที่พี่ตองจะให้เงินแก่แม่หรือน้องๆ เหมือนเช่นที่พี่ตองเคยให้เสมอมา

“อยู่กับเขาเขาไม่ชอบให้พี่ไปเยี่ยมแม่นะ พี่ต้องแอบไปอย่างเวลาเขาไปทำงานพี่ก็แอบยืมมอเตอร์ไซค์น้องชายไป รู้สึกอึดอัดเหมือนกันนะว่าเวลากลับบ้านเขาก็เหมือนรังเกียจครอบครัวเราว่ายากจน ไปก็ไม่เคยนั่ง มาที่บ้านพี่ ไม่เคยกินน้ำ ไม่เคยเข้าบ้านเลย รออยู่แต่ที่รถ ยืนฟังรถรอที่บ้านพี่เป็นชาวบ้านธรรมดา ตอนแรกๆเขาไม่ไป พอพี่ท้องก็ยอมไป อย่างพี่แอบไปบ้านแม่แค่ชั่วโมงเดียวพี่ก็ต้องบอกว่าไปตลาด พี่ให้เงินแม่รายเดือน อย่างรายวันเขาก็ให้วันละสองร้อยซื้อผลไม้เขาชอบกิน ก็ไปไหนด้วยกัน ไปตลาด แต่เขาก็ให้รายเดือน สิ้นเดือนเอาเงินให้แม่ เรื่องเงินพี่จะฝากให้แม่ทุกเดือนนะ ตอนนั้นอึดอัดเหมือนกันนะว่าเวลาจะอยากได้อะไรก็ต้องขอเขาตลอด รู้สึกต้องขอเงินเขาใช้มันก็ไม่สะดวกอยากไปทำงาน ก็ทำไม่ได้ก็ท้อง”

การปรับตัวให้สอดคล้องกับความคิดแบบ “คนจีน” ของสามีนั่นทำให้ฟี่ต้องรู้สึกอึดอัดใจเป็นอย่างมาก เพราะมันขัดแย้งกับความรับรู้ของฟี่ตองในการเป็น “ลูกสาวคนโต” ของสังคมภาคเหนือของไทยที่มีหน้าที่ในการ “ดูแล” ครอบครัว ซึ่งการวางตัวของสามีกับครอบครัวของฟี่ตองนอกจากเขาจะวางตัว “เหนือกว่า” และ “ไม่คลุกคลี” แล้ว การพยายาม “ควบคุม” ฟี่ตองให้ออกห่างจากครอบครัวก็เป็นสิ่งหนึ่งที่ฟี่ตองสัมผัสได้ ด้วยความที่ฟี่ตองมาจากวัฒนธรรมที่มีการนับญาติทางฝ่ายแม่ในสังคมภาคเหนือซึ่งเป็นสังคมที่ “ความรู้” จากการถูกผลิตสร้างโดยนักวิชาการเชื่อกันว่าผู้หญิงมีสถานภาพและบทบาททางสังคมค่อนข้างสูง (ยศ สันตสมบัติ, 2548: 113-114) การแต่งงานของ “ผู้หญิงเหนือ” เป็นการเอา “เขย” เข้าบ้านเพื่อสืบสายตระกูลทางฝ่ายหญิง ผู้หญิงจึงเป็นแกนกลางของระบบเครือญาติและมีบทบาทสำคัญทางสังคมในฐานะเป็นผู้ผลิตของสังคม แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวระหว่างฟี่ตองและสามีจึงแตกต่างออกไปเพราะในวัฒนธรรมจีนแล้วถือว่าเมื่อผู้หญิงแต่งงานแล้วต้องย้ายเข้าไปอยู่ในบ้านของฝ่ายชาย ผู้หญิงในวัฒนธรรมจีนจะไม่มีสิทธิใดๆ และผู้ชายไม่สนใจความคิดของผู้หญิง ในฐานะของ “ภรรยา” มีหน้าที่ต้องเชื่อฟังสามีอย่างไร้ข้อโต้แย้ง (ปราณี วงษ์เทศ, 2544: 173-174)

หากมองจากทัศนะ หรือ “ความรู้” ทางวิชาการดังกล่าว ฟี่ตองจึงมีสถานะอยู่บนความ “ขัดแย้ง” ทางความคิดของสองวัฒนธรรม แต่ทว่าในกรณีของฟี่ตองยังมีเรื่องเศรษฐกิจมากำกับซึ่งระบบทุนนิยมที่ทำให้ “รายได้” กลายเป็นปัจจัยหลักในสังคมแทนที่การผลิตแบบสังคมเดิม ฟี่ตองกลายเป็นส่วนหนึ่งในระบบทุนนิยมปิตาธิปไตย ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงความคิด และการดำรงชีวิตจึงเป็นสิ่งที่ฟี่ตองเรียนรู้ แต่มโนทัศน์เรื่องความรับผิดชอบของลูกสาวในครอบครัวก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง เห็นได้จากการส่งเงินให้ครอบครัวของแม่เป็นประจำ

3.1.4 “การนิ่งเงียบ” ของผู้หญิง

นอกจากนั้นสิ่งหนึ่งที่สร้างความอึดอัดใจให้ฟี่ตองอีกครั้งก็คือ “ความคาดหวังที่จะมีลูกชาย” ซึ่งโดยพื้นฐานวัฒนธรรมชายเป็นใหญ่ของจีนซึ่งในงานการวิจัยของ Magery Wolf (ยศ สันตสมบัติ ผู้แปล, 2547: 56) ที่ทำให้เห็นภาพวัฒนธรรมจีนได้หันจากการเข้าไปทำวิจัยโดยใช้ชีวิตอยู่ในบ้านตระกูลลี้ม บรรยายให้เห็นภาพที่ว่า “ตราบไคที่เธอ (ลูกสะใภ้) ยังมิได้ผลิตบุตรชายตราบนั้นเธอจะยังไม่มีฐานะที่มั่นคงในครอบครัว การมีลูกสาวอย่างน้อยก็เป็นหลักฐานว่าเธอมีศักยภาพพอที่จะมีลูกได้ การคลอดบุตรออกมาเป็นชายจะยุติความกระวนกระวายในครอบครัวและในที่สุดทำให้เธอกลายเป็นสมาชิกของครอบครัวอย่างแท้จริง”

ซึ่งด้วยวิทยาการทางการแพทย์สมัยใหม่ การรอที่จะรู้เพศของทารกกลับเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นเมื่อมีเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง การย่นระยะการรับรู้เพศของทารกทำให้สามีของฟี่ตอง

ทราบผลทางการแพทย์ที่บ่งบอกว่าทารกเป็นเพศชาย ซึ่งเรื่องนี้เป็นเรื่องที่สำคัญมากสำหรับสามีชาวฮ่องกง การตรวจเพศของทารกจึงเป็นไปถึงสามครั้งเพื่อยืนยันถึง “การมีลูกชาย” ที่เป็นที่ต้องการของสังคมจีนฮ่องกง

“ตอนนั้นไปอุลตราซาวด์ หมอบอกว่าเป็นแฝดชายทั้งสามแห่งเขาเลยโทรไปบอกอาป้า อาม่าที่ฮ่องกง”

ผลตรวจของหมอยืนยันว่าลูกในครรภ์ของพี่ตองเป็น “เด็กผู้ชาย” ทำให้สามีพอใจเป็นอย่างมากแต่ทว่าตัวพี่ตองเองกลับไม่เคยเชื่อเลยว่าลูกจะเป็นผู้ชาย

“แปลกที่หมอบอกว่าเป็นเด็กชาย แต่ในฝันพี่นะเป็นเด็กผู้หญิงสองคนมาอยู่ด้วย แต่พี่ก็ไม่เคยบอกเขาหรอก”

“ความรู้สึก” ที่เกิดขึ้นจากความฝันทำให้พี่ตองรู้สึกขัดแย้งอยู่ในใจกับ “ความรู้ทางการแพทย์แผนปัจจุบัน” ที่เกิดการแบ่งแยกจิตใจออกจากร่างกายอย่างเด็ดขาด ความรู้สึกของผู้หญิงที่เป็นแม่เกี่ยวกับเพศของลูกกลายเป็นสิ่งที่ “ความรู้ที่มีเหตุผลแบบวิทยาศาสตร์การแพทย์” ไม่ยอมรับ ความรับรู้ในความฝันของพี่ตองจึงเป็นสิ่งที่ “ไร้สาระ” และที่สำคัญพี่ตองได้เรียนรู้ว่ามันเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนในความรู้สึกของสามีอีกด้วย ดังนั้นถึงแม้ว่าพี่ตองจะรู้สึกอยู่ลึกๆ ว่าเด็กในครรภ์เป็นผู้หญิงแต่พี่ตองก็เลือกที่จะเงียบจนกว่าถึงวันคลอด

“ตอนคลอดลูก พี่เจ็บมาก คลอดออกมาเป็นแฝดหญิง สามีก็นั่งไม่ค่อยพูดด้วย คงเสียใจนะวัฒนธรรมจีนในเขาอยากได้ลูกชาย พี่ก็ไม่กล้าคุยกับเขาด้วยซ้ำ กลัวว่าเขาจะเสียใจที่ไม่ได้ลูกชายเหมือนเขาไม่พอใจในก็ไม่รู้ แรกๆ เขาก็กลัวไม่กล้าโทรไปบอกอาป้า อาม่าเขาที่ฮ่องกง”

ซึ่งในตอนนั้นพี่ตองรู้สึกได้ถึงความเมินเฉยของสามีเมื่อเด็กคลอดออกมาเป็น “ลูกสาวฝาแฝด” อย่างที่พี่ตองรู้สึก ความรู้สึกห่างเหินที่เกิดขึ้นทำให้พี่ตองเลือกที่จะเงียบอีกครั้ง และด้วยความรับรู้ถึงแนวคิดของ “คนจีน” พี่ตองจึงพยายามทำความเข้าใจด้วยการเรียนรู้ว่ามันเป็นเรื่องของ “ความแตกต่างทางวัฒนธรรม” ที่ทำให้ทัศนคติในเรื่องของ “เพศหญิง” ของลูกกลายเป็นสิ่งที่สร้างความไม่พอใจให้กับสามี แต่ด้วยความที่พี่ตองอยู่ในสถานะที่เป็นรอง การใช้ความ “นิ่ง” เมื่อเกิดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่พี่ตองเลือกที่จะปฏิบัติ ซึ่งมันเป็นสิ่งที่ก่อร่างความเมินเฉยในความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา และความเมินเฉยของเขากลายเป็นสิ่งที่สร้างความรู้สึกน้อยใจให้แก่พี่ตองเป็นอย่างมาก

“เขาไม่มาสนใจนะ ตอนคลอดใหม่ๆ พี่ยังน้อยใจแม้เขาไม่พูดอะไรแต่เราก็คิดมากใจว่าลูกออกมาเป็นผู้หญิงแล้วเขาจะรู้สึกยังไง”

การเรียนรู้ถึงวิถีคิดของ “คนจีน” ทำให้พี่ตองรู้สึกกังวลใจเป็นอย่างมาก ซึ่งความกังวลนี้ยังรวมถึงการเรียนรู้ที่ว่า “เพศหญิง” นั้นไม่ได้สำคัญเท่ากับ “เพศชาย” ซึ่งเหมือนเป็นการตอกย้ำถึง

ความรู้สึก “ด้อยค่า” ทางเพศที่พี่ต้องเผชิญมา แต่ทว่า “ความรับผิดชอบ” ของ “แม่” ที่ถูกปลุกฝังอยู่ในวิถีคิดของพี่ตงตั้งแต่เล็กจนโตก็ทำให้พี่ตงไม่ปรินปากบ่นออกมา

3.1.5 ลูกสาว เมีย และแม่: บทบาทบน “ภาระที่หนักอึ้ง”

“ปรับตัวเป็นแม่ จะทันไม่ทันก็ต้องปรับเลย เด็กก็เกิดมาแล้ว”

ความรับผิดชอบต่อลูกสาวสองคนก็ทำให้พี่ตงพยายามเรียนรู้ทุกอย่างที่จะทำให้เลี้ยงลูกเองได้ ทั้งจากโรงพยาบาล และจากแม่ของสามี ซึ่งการเลี้ยงลูกเป็นสิ่งที่พี่ตงแทบจะไม่ได้ฝึกฝน โดยเฉพาะการเลี้ยงลูกฝาแฝด

“พอคลอดออกมาก็ต้องให้นมทั้งสองข้าง นมแม่นี้เป็นภูมิคุ้มกันที่ดีที่สุดของลูกนะ พี่ก็ให้นมเองคืดอุ้มทั้งสองคนเลยนะ ตอนเด็กสองคนต้องอยู่โรงพยาบาลเพราะเขาตัวเล็ก ใจต้องอบ พี่ก็เที่ยวไปเที่ยวมาให้นมลูก เขาก็สอนใจว่าเลี้ยงเด็กต้องทำอะไร พี่ก็ทำตาม พี่โชคดีที่ลูกเลี้ยงง่ายมากก็เลยไม่มีปัญหา”

นอกจากความกังวลถึงความรักของสามีที่มีต่อลูกแล้ว กับครอบครัวของพี่ตง โดยเฉพาะกับ “แม่” ก็ยังคงมีความ “ห่าง” อยู่แม้ว่าพี่ตงจะคลอดลูกก็ตามที่ แม่ของพี่ตงก็ไม่มีสิทธิ์ที่จะได้มา “ดูแล” “ลูกสาวและหลาน” ของตนเอง ซึ่งสามีของพี่ตงเลือกที่จะจ้าง “แม่บ้าน” รายกลางคนมาช่วยล้างชามกับซักผ้าอ้อม จนกระทั่งดูแลทำความสะอาดบ้านให้

เมื่อการให้แม่ของพี่ตงมาช่วยดูแลบ้านและหลานเป็นสิ่งที่สามีของพี่ตง “ไม่ยอมรับ” ในตอนนี้ “ฐานะ” ของพี่ตงนั้นกลายเป็น “คนอีกระดับชั้นหนึ่ง” ที่แม่ของพี่ตงนั้นไม่สามารถเข้าถึงได้ การเปลี่ยนสถานะโดยการแต่งงานของพี่ตงต้องแลกมากับความห่างเหินกับครอบครัวเดิม เพราะจากจุดที่พี่ตงยืนอยู่ในตอนนี้ ถูกทำให้แตกต่างจากที่ “พี่ตงเคยเป็น” ด้วยสถานะทางสังคมและวัฒนธรรมของสามีที่พี่ตง “จำเป็น” ต้องปรับตัว รวมทั้งความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจทำให้สามีของพี่ตงมองว่า “แม่” ของพี่ตงนั้นเป็นคนระดับเดียวกับ “แม่บ้าน” “คนงาน” หรือ “ชาวบ้าน” ที่ไม่ควรคลุกคลีด้วย “ภาพความยากจน” ของแม่พี่ตงกลายมาเป็นภาพตัวแทนของความ “ไม่สะอาด” ตามทัศนคติของสามีชาวฮ่องกง “ความกลัวไม่สะอาด” จึงกลายเป็นเหตุผลหลักของการปฏิเสธแม่ของพี่ตง

“เขาก็ไม่ให้แม่ของพี่มาเพราะกลัวไม่สะอาด พี่ก็ดื่มน้ำอาบเอง ใส่ใจทุกอย่าง ทั้งกินทั้งอาบ ทำแบบจีนที่แม่เขาบอกมานะ พี่ไม่ได้อยู่ไฟแบบบ้านเรา ไม่มีเวลาคิดหรอก ไปไหนก็ไม่ได้ไป อยู่ในห้องอยากได้อะไรก็ต้องให้คนไปซื้อให้ กลางคืน เด็กๆ ก็ร้องไห้ พี่ไม่ได้หลับได้นอน แม่ก็มาบ๊วบแหวะ แก่น้อยใจว่าไม่ได้เลี้ยงหลานนานๆ ก็มาทีหนึ่ง”

ในตอนนี้นี้สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจของพี่ตองนั้นถูกยกระดับขึ้นมาเหนือ “ครอบครัวเดิม” ซึ่งการจ้างแม่บ้านนั้นทำให้ภาพของการปรับเปลี่ยนสถานะของพี่ตองชัดเจนขึ้น ดังนั้นความห่างของพี่ตองกับแม่ที่เคยมีมายิ่งมากขึ้นกว่าเดิมเมื่อพี่ตองมีลูก เพราะแม้ว่าแม่ของพี่ตองจะคาดหวังว่าจะได้เลี้ยงหลานขนาดไหนก็ตาม แต่ “ความยากจน” ที่ถูกมองว่า “สกปรก” ก็ทำให้แม่ของพี่ตอง “ไม่มีสิทธิ์” ที่จะ “เข้าใกล้” หลานของตนเอง ภาพของยายที่ช่วยเลี้ยงหลานในสังคมชนบทเชิงใหม่ พี่ตองเคยเห็นจนจินตนาการนั้นถูกแทนที่ด้วย “การจ้างแม่บ้าน” ซึ่งพี่ตองรู้สึกว่ามันเป็นสิ่งที่พี่ตอง “ไม่ชอบใจ” นัก แต่ก็ไม่สามารถขัดสามิได้

นอกจากนั้นแล้ว “วิธีการทางการแพทย์สมัยใหม่” ยังสร้าง “ความเป็นแม่” ให้พี่ตองแตกต่างไปจาก “ความเป็นแม่” ของแม่พี่ตองที่พี่ตองเคยพบเห็นทั้งวิธีการแพทย์ การคลอด การดูแลตัวเองหลังคลอด รวมทั้งวิธีการดูแลลูกที่นอกจากจะเป็น “ความรู้” ที่พี่ตองต้องเรียนรู้ใหม่ทั้งหมดแล้ว วิธีการเหล่านี้ยังแตกต่างจาก “ความรู้จากประสบการณ์” ของแม่พี่ตองที่เคยผ่านมาอีกด้วย ซึ่งเมื่อ “วิทยาการทางการแพทย์” ที่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางกับ “ความเป็นคนจีนชนชั้นกลาง” ของสามิพี่ตองกลายเป็น “สิ่งที่ควรทำ” สำหรับพี่ตองแล้ว “ความรู้จากประสบการณ์” เรื่องการเลี้ยงลูกและดูแลตนเองหลังคลอดแบบที่แม่ของพี่ตองเคยทำมาจึงไม่มีความหมายใดๆ นอกจากกลายเป็นสิ่งที่ทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนชนชั้นทางสังคมของพี่ตองที่ชัดเจนมากขึ้น

“เราไม่เคยคุยกันนะ แต่เขาชอบสั่งมากกว่า พี่ก็ทำเพราะให้เขาสบายใจ”

เมื่อพี่ตองแข็งแรงดีขึ้นก็ต้องเริ่มทำงานบ้านแบบที่เคยทำ ซึ่งแม้จะมีแม่บ้านมาช่วยทำงานบ้านแต่ภาระการเลี้ยงลูกก็ยังคงหนักหนาอยู่ดี

“พอสามเดือนก็เริ่มไปตลาด ทำกับข้าวเช้า กลางวัน เย็น คนจีนไม่ชอบกินข้างนอก พี่ก็เลี้ยงลูกไปทำกับข้าวไป พาเด็กสองคนออกไปตากแดด ดึกๆก็ต้องมีผลไม้ทุกวัน พี่ก็เลี้ยงลูกก็เหนื่อยแล้วแต่กับข้าวต้องทำเองเพราะเขาไม่ชอบกินนอกบ้าน ไข่ พอเด็กเริ่มเดินได้ก็เอาผ้ามาคลุมรอบบ้านเลยเด็กๆ ก็เกาะเล่น พี่ก็สังเกตดู ไข่ เขาก็แอบมาดูลูกเขาบ้าง เขารักลูกเขาไง”

แต่ในตอนนี้นี้สิ่งที่พี่ตองกังวลใจในความรักที่สามิมิให้กับลูกนั้นจางหายไปเมื่อเขาถูกรักมาก ความกังวลของ “คนเป็นแม่” จึงหมดไป สิ่งหนึ่งที่พี่ตองเห็นถึงความแตกต่างของคนเป็นพ่อและแม่ก็คือ “ความสัมพันธ์ที่มีให้ลูก” ซึ่งพี่ตองคิดว่ามันแตกต่างกันอย่างมาก

“เป็นแม่จะสนิทกับลูกมากกว่าพ่อนะ ผู้ชายจะไม่ได้รักลูกทันทีนะเพราะเด็กไม่ได้อยู่ในท้องเขามาไง เขาจะไม่รู้สึกถึงความผูกพันนั้นนะ เขาจะค่อยๆ เริ่มรักตอนที่เขาค่อยๆ เลี้ยง พ่อจะรักแต่ไม่ผูกพัน คือรู้ว่านี่ลูกนะ แต่ไม่ได้ผูกพันเขาต้องใช้เวลาซักพัก แต่ผู้หญิงเราสัมผัสได้” ใจเวลาเขาดิ้นเขาอะไร เราทะนุถนอมมา ตอนนั้นพี่สังเกตดูว่าเขารักลูกไหมเพราะหนึ่งไม่ใช้ลูกชาย ไข่ อย่างเขา เขาก็รักลูกเพราะจะแะมาเล่น มาอะไรกับลูก พี่ดูที่การกระทำ”

แต่แม้ว่าจะมีลูกแล้วแต่สิ่งหนึ่งที่สามีของพี่ตองไม่เคยเปลี่ยนคือการ “ชอบเที่ยวกลางคืน” และ “เจ้าชู้”

“พี่เคยนั่งรอเขาถึงเช้าเลยนะ เขาไม่กลับบ้าน เขาชอบเที่ยวไป ถึงแต่กับพี่ พี่จะบอกว่าขออย่างเดียวเรื่องเที่ยวหรืออะไรพี่ทนได้ แต่เรื่องผู้หญิงนี่พี่ทนไม่ได้ เหมือนเป็นเซ็นส์ที่ว่าเรากับเขาจะเกิดเรื่องกันเพราะผู้หญิง อย่างที่บริษัท เขามีเรื่องผู้หญิงไป ตอนที่แต่งกับเขา ก็มีคนสองคน เขาเลยใช้ถุงยางคุมกำเนิดกับพี่ เขาชอบใช้ถุงยางนะ เขาก็ขี้บ่น”

แต่เมื่อมีลูกด้วยกันแล้วพี่ตองก็เลือกที่จะทน แม้ว่ามันจะเป็นสิ่งที่สร้างความปวดร้าวใจให้กับพี่ตองมากขนาดไหน แต่การรับรู้ถึงความ “แตกแยก” ของครอบครัวในวัยเด็ก ก็ทำให้พี่ตองอดทน “เพื่อลูก” ซึ่งเป็นสิ่งที่ “สำคัญ” ที่สุดของชีวิต “ครอบครัว” พื้นที่ในครอบครัวจึงเป็นสิ่งที่พี่ตองพยายามรักษาไว้ด้วย “เหตุผล” ของความเป็น “แม่ และเมียที่ดี” ซึ่งแม้ว่ากรอบความคิดของ “คุณความดี” ที่พี่ตองเรียนรู้มานั้นจะทำให้พี่ตองรู้สึก “ไม่มีความสุข” เพราะ “คุณความดี” ของผู้หญิงเหล่านี้ ถูกผูกติดไว้กับสถาบันครอบครัวที่คาดหวังให้ผู้หญิงเป็น “ผู้ธำรงรักษา” มากกว่าผู้ชาย กระบวนการทางสังคมหลายอย่าง “รองรับ” ความ “เสรี” ทางเพศของผู้ชายให้เป็นเรื่อง “ปกติ” อาทิเช่นเรื่องความคิดของการเที่ยวผู้หญิงว่าเป็นเรื่องปกติ การมีภรรยาน้อยเป็นเรื่องปกติ หรือแม้กระทั่ง การกระทำการล่วงละเมิดต่อผู้หญิงที่แต่งกายไม่มิดชิดก็เป็นเรื่องที่กลายเป็นความผิดของผู้หญิง ตรงกันข้ามกับผู้หญิงที่ถูกหล่อหลอมให้ “รู้สึก” ผิด หากว่ากระทำเรื่อง “เสรี” ทางเพศ เรื่อง “การมีเพศสัมพันธ์” ของผู้หญิงจึงผูกติดอยู่กับการแต่งงานเท่านั้น ซึ่งสถาบันการแต่งงานสร้างความคิดหลักให้กับผู้หญิงในเรื่องความเชื่อของการ “มีผัวเดียวเมียเดียว” ซึ่งทำให้ผู้หญิงเช่นพี่ตองรู้สึก “ไม่มีความสุข” เมื่อต้องเผชิญกับสภาพความเป็นจริงที่ว่า “สามีเจ้าชู้” แต่ถึงกระนั้น “อุดมการณ์การเป็นแม่และเมียที่ดี” ก็ทำให้พี่ตองยอมทน

“ตอนเด็กๆ เคยคิดนะว่าตัวเองจะแต่งงานแล้วจะไม่ทำให้ครอบครัวแตกแยกเหมือนกับพี่เคยเป็น พ่อแม่เลิกกัน พี่มีลูกก็เลยไม่อยากให้ลูกขาดความอบอุ่น”

มาถึงตรงนี้เรื่องราวของพี่ตองทำให้ฉันรู้สึกว่าการเป็น “ลูกสาว เมีย และแม่” กลายเป็นสถานะที่อยู่บนความขัดแย้ง เมื่อความพยายามของผู้หญิงในการเป็น “เมียที่ดี” นั้นต้องทำให้ลดความเป็น “ลูกสาวที่ดี” ลงไปเพราะความแตกต่างทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ สถานะของ “เมียที่ดี” ยังสร้างความลำบากใจให้กับผู้หญิงเมื่อกลับไปสู่ “บ้านเดิม”

และนอกจากนั้นความเป็น “แม่ที่ดี” ทำให้ผู้หญิงเลือกที่จะ “อดทน” ในรูปแบบของการเป็น “เมียที่ดี” ทั้งๆ ที่เป็นสิ่งที่ผู้หญิง “รู้สึกทรมาน” ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็น “อำนาจ” ของความคิด “ผู้หญิงดี” ที่ผูกติดกับสถาบันครอบครัวซึ่งสร้างรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง

ซึ่งหากมองจากประสบการณ์ของพี่ตองแล้วมันเป็นความสัมพันธ์ที่ผู้ชายมี “อำนาจ” เหนือกว่าผู้หญิง

ความรู้สึก “เพื่อครอบครัว” ที่เกิดขึ้นกับพี่ตองนั้นทำให้ฉันนึกย้อนไปถึงวันที่เรานั่งพูดคุยกันถึงความไฝฝืนในวัยเด็ก ซึ่งแม้ในวันนี้พี่ตองจะทำมันไม่ได้ แต่มันก็ยังคงอยู่ในใจของพี่ตองเสมอ

3.1.6 “หน้าที่ของผู้หญิงดี” กับ “ความไฝฝืนในวัยเยาว์”

“พี่อยากเป็นพยาบาล ตั้งแต่เด็กๆ เขียนเรียงความ ว่าจะไปดูแลเด็ก คนป่วยคนแก่ ดูแลคนอื่นเขา ที่เห็นว่าจะอะไรที่เป็นอะไรได้เราก็คะรู้อย่างเรียงความที่ก็ดีมาก ครูให้มาอ่านหน้าห้อง ถ้าได้เรียนหนังสือเรื่อยๆก็จะไปเป็นพยาบาล สอบเรียนพยาบาล ครูเขาก็เลือกให้เป็นเรียงความที่ดีมาก แต่ก็ดันท้องซะก่อน เลยครี๊ปไว้ก่อน”

ความพยายาม “เรียนหนังสือ” ของพี่ตองมาจากการเรียนรู้ถึงความ “อ่อนด้อย” ในเรื่องของ “ความรู้” ที่เกี่ยวข้องกับการ “จ้างงาน” จากประสบการณ์ของตนเองจากการเป็นแรงงานในภาคต่างๆ หลายต่อหลายครั้ง ทำให้พี่ตองเลือกที่จะ “เรียนเพิ่มเติม” หลังจากที่ได้แต่งงานกับสามีชาวฮ่องกงแล้ว แต่ทว่าเมื่อมี “ลูก” ก็ทำให้พี่ตองต้องเลิกเรียนอีกครั้ง

ฉันพยายามใคร่ครวญถึงความ “เสียสละ” ความฝันของตนเองเพื่อชีวิตน้อยๆที่เกิดมาของพี่ตอง แล้วก็นึกตั้งคำถามขึ้นมาถึงความแตกต่างระหว่าง “ผู้ชาย” และ “ผู้หญิง” โดยเฉพาะเรื่องของ “ความรู้ในระบบการศึกษา” ที่ต่างเอื้อให้ผู้ชายเข้าถึงได้มากกว่าเห็นได้ชัดเจนในสังคมไม่ว่าจะเป็นการบวชเรียนของเด็กผู้ชายยากจน หรือว่าการเลือกให้ผู้ชายได้เรียนมากกว่าผู้หญิงหากอยู่ในครอบครัวที่ “ต้องเลือก” ระหว่างการศึกษากับการหาเลี้ยงชีพ

ด้วย “ความเป็นผู้หญิง” พี่ตองจึงต้องเลือกระหว่าง “เรียน” กับ “ลูก” แต่ถ้าหากเป็น “ผู้ชาย” จะมีสักกี่คนที่ต้องเลือกในสถานการณ์เช่นนี้ ผู้หญิงแบบพี่ตอง “หมดสิทธิ์” ที่จะ “เลือก” ใดๆที่ “มีตัวเลือก” เพราะ “ความเป็นผู้หญิง” ที่ถูกกำหนดให้มี “หน้าที่” “รับผิดชอบ” ในเรื่องของ “ลูก” นั้นทำให้พี่ตองไม่สามารถจะ “เข้าถึง” ความรู้แบบที่พี่ตองไฝฝืนได้

“มีลูกทุกอย่างก็เปลี่ยนไป ก็ต้องเลือกเป็นแม่บ้านแม่เรือน ครอบครัวก็สำคัญจะไปวิ่งตามฝันก็ไม่ได้ใช่ไหม ต้องเลือกเอาปัจจุบันมากกว่า ตอนนั้นพี่คิดว่าชีวิตไม่เปลี่ยนแปลง เลือกที่จะไม่วิ่งตามฝันตัวเอง ที่เป็นคนชอบเรียนหนังสือ ไม่เคยคิดว่าตัวเองจะเรียนไม่ได้”

เมื่ออยู่เมืองไทยได้หนึ่งปี ในปลายปีพ.ศ. 2539 ต้นปี พ.ศ. 2540 ด้วยสถานะเศรษฐกิจที่ถดถอยด้วยวิกฤติปัญหาทางเศรษฐกิจที่กระทบต่อประเทศไทย ทำให้ภาพของการเติบโตของเศรษฐกิจและการลงทุนที่กำลังเติบโตหยุดชะงักลง (Mary Beth Mills, 1999: 110) การจ้างงาน

ไม่สามารถแบกภาระในค่าจ้างแรงงานอัตราสูงได้ ด้วยเหตุนี้สามีชาวฮ่องกงของพี่ตอง จึงต้องออกจากงาน การตัดสินใจที่จะย้ายครอบครัวกลับไปอยู่ฮ่องกงเป็นการตัดสินใจที่พี่ตองไม่อาจแสดงความคิดเห็นใดๆ ได้ วิกฤตการณ์เศรษฐกิจทำให้ชีวิตของพี่ตองต้องเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่พี่ตองได้ไปต่างประเทศ ในความรู้สึกของพี่ตองในตอนนั้น พี่ตองยอมรับว่ามีความกลัวเป็นอย่างมากเพราะ “ไม่รู้อะไร” แต่ก็ไม่สามารถขัดสามีได้

“ตอนแรกเขามาส่งพี่กับลูกในเต๊นท์ได้ขบเคี้ยวเองนะตอนนั้น พี่ก็พูดฮ่องกงไม่ได้ เขา มาส่งให้พี่อยู่กับพ่อแม่เขาก่อนสามเดือน พี่ก็กลัวนะ แล้วพี่เป็นเด็กไม่พูดด้วยใจ ภาษาก็ไม่ได้”

3.1.7 สะใภ้ในครอบครัวจีนฮ่องกง

การไปถึงในครั้งแรกในสถานะลูกสะใภ้ทำให้พี่ตองต้องพบเจอประเพณี “แปลกใหม่” ที่พี่ตองไม่เคยสัมผัสซึ่งถือว่าการรับขวัญ “สะใภ้” ในหมู่ญาติพี่น้อง

“มาถึงก็มีการยกน้ำชาตามประเพณี ไปไหว้ฟ้าดิน เราก็ไม่เคยใช้ใหม่ ตั้งไข่ ตั้งอะไรพี่ก็ ไม่เคย ยกน้ำชาที่เป็นคนยก ยกให้ทุกคนเพราะรับลูกสะใภ้ไง แจกน้ำชาเสร็จเขาก็จะให้เงินให้ทอง พี่ได้เยอะเลยนะ พี่ก็ไม่ได้ใหญ่ มีพิธีในแค่หมู่ญาติๆเลย”

ทว่าการเข้ามาอยู่ในครอบครัวพ่อแม่ของสามีที่ฮ่องกงในช่วงสามเดือนแรกที่สามี กลับไปเมืองไทยเพื่อจัดการงานที่ทำค้างอยู่ให้เรียบร้อยนั้นเป็นช่วงที่พี่ตองปรับตัวยากที่สุด นอกจากความ “ไม่เข้าใจ” ภาษาแล้ว “แม่สามี” ก็ทำท่าไม่ชอบใจในตัวพี่ตองอีกด้วย

“แต่ตอนนั้นแม่เขาไม่ชอบพี่เลยนะ ขนาดป่วยหนักยังไม่ยอมให้พี่เยี่ยมเลย ไม่รู้ทำไม แต่ว่าอาจเพราะว่าพี่ไม่มีลูกชายให้ลูกเขา คือตอนนั้นอาม่าก็ถามไถ่ว่าทำไมพี่ไม่มีลูกอีก แต่พี่เป็น ทั้งไทฟอยด์แล้วก็สามีก็ต้องตงานก็ไม่อยากมีกัน แต่คนแก่ใจไม่เข้าใจ อย่างบางเรื่องเรื่อง เล็กๆน้อยๆอย่างคัมภ์ กระดาศทึขหมดอาม่าก็มาว่าพี่นะ พี่ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร”

การเข้าไปเป็นสะใภ้ในวัฒนธรรมจีนนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้หญิงต้องรู้จักปรับตัวในฐานะ คนแปลกหน้าและหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ซึ่งในวัฒนธรรมจีนนั้นลูกสะใภ้ต้องทำงานโดยไม่ ปริปากบ่น (ปราณี วงษ์เทศ, 2544: 174) ซึ่งสิ่งเหล่านี้สร้างความอึดอัดใจให้พี่ตองเป็นอย่างมากด้วย การที่ไม่เข้าใจวัฒนธรรม และไม่คุ้นชินกับ “สภาพแปลกใหม่” สำหรับพี่ตองแล้วสิ่งที่สร้างความ อึดอัดใจให้มากที่สุดคือความคาดหวังของแม่สามีที่อยากได้ “หลานชาย”

“พี่อยู่จะอยู่ข้างนอกมันจะเป็นภูเขาๆ แล้วก็มรดกไปในเมือง ข้างหลังบ้านจะเป็นภูเขา ภูเขาไฟไหม้บ่อยมาก แต่ก็มีถนนกันนะ เวลาไฟไหม้มันก็จะมาสู่ตรงถนนเองและก็ดับได้กัน ตรงนั้น บ้านก็เป็นแบบคนชั้นกลาง จะมีสามชั้นพี่อยู่บนสุด ก็จะลงมาข้างล่างเวลาทำอาหาร ทำความสะอาดและอาบน้ำ ชั้นบนที่พี่อยู่มันมีครบทั้งห้องนอนห้องนั่งเล่นและก็ลานกว้างๆ พี่ก็

เล่นกับลูกตรงลานนั้นแหละปั่นจักรยานคันเล็กๆได้เลย ไม่อยากเอาลูกลงไปเท่าไรเพราะที่ฮ่องกงมันมีแมลงตัวเล็กๆ เหมือนยุง แต่กัดเจ็บมาก ที่แพ้ลูกที่ก็แพ้ ไม่อยากลงไป อาม่าก็ไม่ชอบใจในว่าที่ไม่ยอมเอาลูกลงมาข้างล่าง”

การเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในครอบครัวชาวจีนฮ่องกงของ “ลูกสะใภ้ต่างชาติ” ทำให้พี่ตองถูกคาดหวังในเรื่องของการเป็น “ลูกสะใภ้ที่ดี” ที่จะต้อง “เอาใจแม่สามี” (ปราณี วงษ์เทศ, 2544: 174) และทำงานบ้านทุกอย่างเพราะถือว่าเป็นงานของผู้หญิงที่เป็น “สะใภ้” จะต้องรับผิดชอบ

แต่ทว่าการมาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกันทำให้การกระทำบางอย่างที่พี่ตองกระทำเป็นการ “ยาก” ต่อการทำความเข้าใจของแม่สามี ทั้งเรื่องการทำอาหารไปจนถึงความหมายทางวัฒนธรรมบางอย่าง (Hsing-Miao Chi, 2007) โดยเฉพาะเรื่องของการ “ไม่มีลูกชาย” และ “การมีพื้นที่ส่วนตัว” ของพี่ตอง การไม่เข้าใจพี่ตองของแม่สามีนั้นไม่ต่างกับพี่ตองที่อยู่ในภาวะ “ไม่เข้าใจ” แม่ของสามีเช่นเดียวกัน สาเหตุนี้จึงทำให้พี่ตองกลายเป็นคนที่ “ไม่สบายใจ” แม่สามีเป็นอย่างมากด้วยความที่ “พูดภาษาไม่เป็น” และ เป็นคน “มีโลกส่วนตัว” โลกทัศน์ของพี่ตองจึงทำให้รู้สึกอึดอัดใจในความเป็น “แม่ผัวลูกสะใภ้” เป็นอย่างมาก

3.1.8 เริ่มต้นจากความ “ไม่รู้” เข้าสู่ความโดดเดี่ยวท่ามกลางครอบครัวใหญ่

การปรับตัวในช่วงแรกที่สามีไม่อยู่ด้วยนั้นพี่ตองบอกว่ามันยากที่สุดเพราะ “ความคิดถึงบ้าน” และ “รู้สึกโดดเดี่ยว” ซึ่งมันยิ่งเพิ่มพูนมากขึ้นเมื่อ “ลูกสาว” คนหนึ่งตกบันได การเกิดอุบัติเหตุกับลูกทำให้พี่ตองเรียนรู้ถึงความ “อ่อนค้อย” ของตนเองในสังคม ด้วยการไม่รู้ถึงสภาพแวดล้อมรอบกาย และไม่รู้ที่จะสื่อสารเป็นสิ่งที่พี่ตองรู้สึกได้ว่าตนเอง “ไร้ประโยชน์” “ความเป็นแม่” ที่ไม่สามารถช่วยเหลืออะไรลูกได้เลยทำให้พี่ตองรู้สึก “เสียใจ” เป็นอย่างมาก

“มีครั้งหนึ่งตอนที่พี่อยู่ และสามีอยู่เมืองไทยลูกพี่ตกบันได ใจหวิวแตกเลือดอาบเลยนะ พี่ก็ไม่รู้จะทำไง บอกอาป๊าให้พาไปโรงพยาบาล ภาษาพี่ก็ไม่ได้อาป๊าพาไป โทรบอกสามีเขาก็มาค่าพี่ก็ว่าดูแลลูกไม่ดี คิดดูนะว่าตอนนั้นพี่สับสนมาก อะ ไรประเดประดังเข้ามาทั้งลูก ทั้งสื่อสารกับใครก็ไม่ได้ พี่ยังเด็กด้วยตอนนั้น สิบแปดเอง ทำอะไรก็ไม่ถูกตอนนั้นพี่อดลูกอีกคนร้องไห้อย่างเดียว”

การอยู่ในที่แปลกถิ่นถึงแม้ว่าจะอยู่ในครอบครัวของสามีก็ตาม แต่ “ความรู้สึกแปลกหน้า” โดยที่ไม่มีสามีอยู่ด้วยจึงทำให้พี่ตองรู้สึกแปลกแยกที่จะอาศัยอยู่ภายในบ้านเป็นอย่างมาก ช่วงเวลาสามเดือนแรกที่รู้สึกว่ามันเองไม่สามารถไปไหน ไม่สามารถสื่อสารกับใครสร้างความรู้สึกอึดอัดใจจนพี่ตองแทบทนไม่ได้

“พี่เป็นเด็กอายุน้อย พี่อี๊ดอ้วนนะ ตั้งสามเดือนไม่ได้ไปไหนเลย พี่อยากไปซื้อของก็ไปไม่ได้ คอยไม่รู้เรื่องสั่งอะไรก็ไม่เป็น เสื้อผ้าก็ให้พี่สาวซื้อมาให้ มีวันหนึ่งพี่เบื่อมากทนไม่ไหว พี่ก็วิ่งลุดไว้ให้อาปาามา ฝากให้เขาดูลูกก็ออกไป ซื้อด้วยโครเซ เหมือนกับว่าไปไหนต้องรอกคนพาไป ก็จำได้ว่าออกไปจนดึกเลย ตอนหกโมงถึงดึก”

ช่วงเวลานั้นผ่านไปเมื่อสามีกกลับมา ในการพบเจอกันครั้งแรกหลังจากเกือบสามเดือนผ่านไป สามีกก็ยังคงทำให้พี่ตองรู้สึกถึง “ความรังเกียจ” ของสามีกที่มีต่อ “แม่ของพี่ตอง”

“ตอนเขากลับมาจากเมืองไทยแล้วหอบน้ำพริกที่แม่พี่ฝากมาให้พี่มาด้วย พี่ก็ไม่เข้าใจนะ ว่าเขาอารมณ์เสียทำไมแค่หอบน้ำพริกมาให้พี่ แต่เขาหงุดหงิดมากแทนที่จะดีใจได้เห็นหน้ากันก็มาหงุดหงิดใส่พี่”

แต่สิ่งเหล่านี้พี่ตองก็เลือกที่จะเงียบ และทำเป็นมองผ่านไป เพราะพี่ตองรู้ดีว่าการกลับมาครั้งนี้ของสามีกเป็นการเริ่มต้นงานใหม่เพื่อปากท้องของ “ครอบครัว” ด้วย “เหตุผล” ดังกล่าว พี่ตองเรียนรู้ที่จะเลือกเก็บความไม่พอใจส่วนตัวไว้ลึกที่สุด

“เขาทำงานทุกวัน ออกบ้านไปทำงาน เขาอายุเยอะแล้วโรงงานเลยหายาก แล้วเขาได้งานเป็นคนขับรถบัส บางทีทำกลางคืนถึงตีห้าก็มีนะ เขาต้องไปหัดขับรถใหญ่ ตอนนั้นเงินเดือนสองหมื่นเอง”

การกลับมาทำงานที่อ่องกงด้วยวัยที่มากขึ้นของสามีกในสถานะที่เศรษฐกิจถดถอย ทำให้ได้รับรายได้น้อยลง และด้วยค่าครองชีพที่สูงในภาวะของการไม่คล่องตัวทางการเงินภายในครอบครัว ทำให้พี่ตองค่อนข้างที่จะใช้จ่ายอย่างประหยัดมากขึ้น

3.1.9 “ผู้หญิงดี” กับเรื่องที่ต้องเรียนรู้ในวัฒนธรรมจีนฮ่อกง

เมื่อสามีกได้งานทำกิจวัตรประจำวันของพี่ตองที่เคยทำแต่เดิมก็เพิ่มขึ้นเพราะการทำงานไม่เป็นเวลาของสามีก การทำหน้าที่ดูแลลูกฝาแฝดไปพร้อมกับการเป็น “แม่บ้าน” ในชีวิตประจำวันของพี่ตองนั้นจึงค่อนข้างที่จะหนักหนา

“พี่ก็จะตื่นเช้าเลยไปอาบน้ำร้อนก่อน แล้วก็ไปตลาดกลับมาต้มชา ทำอาหารเช้า บางทีสามีกขับรถกลับมาตีห้าพี่ก็ตื่นมาอุ่นอาหารให้เขานะเขาก็จะกินๆ แล้วก็นอนทั้งวัน พอมือเที่ยงพี่ก็ทำทั้งวันนะ ก็มีอาปาและลูกพี่ สามีกก็ตื่นมากินบ๊อง”

การปรับตัวของพี่ตองนอกจากเรื่องงานบ้านแล้ว การปรับตัวกับวัฒนธรรมจีนยังเป็นสิ่งที่สำคัญที่พี่ตองต้องเรียนรู้อีกด้วยโดยเฉพาะ “การปฏิบัติตัวในบ้าน” หรือ “เมื่ออยู่ต่อหน้าญาติพี่น้อง” ของสามีก การปฏิบัติตนให้ดีตามแบบแผน “ผู้หญิงในวัฒนธรรมจีน” ที่ต้องมีศีลธรรม พุดจาสุภาพ สงบเสงี่ยมเจียมตัว และขยัน (Hsing-Miao Chi, 2007) จึงเป็นสิ่งที่พี่ตองเรียนรู้

“เวลาจะกินข้าว ต้องเรียกคนที่อาวุโสกว่าเราหมดก่อน ถึงจะกินได้นะ ก็เรียกอาป้า อาม่า พี่สาว แพนพี่สาว พี่ชาย แพนพี่ชาย เพราะพี่สาวเป็นคน โตใจใคร โตเรียกคนนั้น ยิ่งเวลารวมญาติพี่ก็ต้องเป็นคนเรียกหมดทุกคนเพราะพี่เป็นสะใภ้เล็กใจ แล้วก็เสิร์ฟน้ำชาให้ทุกคน พี่ก็ต้องจำ”

การใช้เวลาในการปรับตัวของพี่ตองนั้นทำให้พี่ตองรู้สึกอยู่ที่ฮ่องกงได้ในเวลาเกือบปี แต่ว่าความสัมพันธ์กับแม่สามีก็ไม่ดีขึ้น แต่ด้วยความที่พี่ตองเริ่มเรียนรู้เรื่องทัศนคติของสังคมจีน ทำให้เรื่องทะเลาะเบาะแว้งที่จะเกิดขึ้นกับแม่สามี พี่ตองจึงมักจะเลี่ยงเสมอ

“ก็เฉยๆ ไม่อยากทะเลาะกันนะ เราจะไปทะเลาะกับเขาก็ได้ พี่เคยทะเลาะกะแม่สามี ครั้งเดียวเรื่องต้มถั่วเขียว พี่ใช้ไฟแรงก่อนเพราะน้ำมันไม่เดือด แต่แกมาว่าพี่ว่าไม่ให้ใช้ไฟแรง พี่ก็เถียงงัวฮ้างยืนเฝ้าอยู่”

และเมื่อแม่สามีป่วยจนเสียชีวิต ชีวิตของพี่ตองที่ฮ่องกงก็ค่อยๆ มีความสนิทสนมกับอาป้าหรือพ่อของสามีมากขึ้น

“อย่างหลังๆ มานี้พี่สนิทกับอาป้ามากนะ นั่งคุยกันเลย มีอะไรก็คุยกันใจเพราะกลางวันไม่มีใครอยู่ พออาป้าเสีย แกก็คงเหงา”

การเสียชีวิตของ “แม่สามี” ทำให้ภาวะความอึดอัดที่พี่ตองเผชิญเริ่มจางหายไป การเริ่มทำความสนิทสนมกับพ่อสามีเป็นสิ่งที่ทำให้พี่ตองได้ “เรียนรู้” เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในวัฒนธรรมจีนฮ่องกงมากยิ่งขึ้น

“อาป้าสอนทำกับข้าวสอนทำนุ่นนี้ ส่วนใหญ่สอนทำกับข้าวเขาก็ทำอาหารจีนง่ายๆ ตอนเช้าก็ชงน้ำชาทุกวัน เช้าก็จูดรูป เปลี่ยนน้ำชาให้บรรพบุรุษ อาป้าทำอยู่ที่ฝึกเอาพอเราทำได้ ก็กลายเป็นหน้าที่เราทำไป ไหว้บรรพบุรุษด้วย ต้องไหว้ทุกวัน ต้องมีไฟแดงติดด้วย เย็นมาจูดรูป ไหว้เจ้า พี่ก็เบื่อนะ มันไม่มีไรทำนะ เหงาด้วยเลี้ยงลูกเท่านั้นเอง แล้วก็ทำอาหารจีน”

นอกจากนั้น พี่ตองยังต้องเรียนรู้จากคนรอบข้างโดยเฉพาะพี่สะใภ้เกี่ยวกับการรับแขก หรือการบริการญาติพี่น้องที่ถูกถือว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญของสะใภ้

“เวลาใครมาบ้านเราก็ต้องยกน้ำชา พี่ก็เป็นคนทำเพราะเป็นลูกสะใภ้ใจก็ต้องทำ เขาก็บอกๆ ให้พี่ทำ พี่สะใภ้บอกมั่ง อาป้าบอกมั่ง พี่ก็จำไว้เวลาเขาบอก อย่างไปกินที่ร้านก็เหมือนกัน ลูกสะใภ้ก็ทำหมดนะ ต้องเสิร์ฟชาหมดเลย พี่ต้องลุกถ้วยก่อนด้วยน้ำร้อนๆ แล้วก็เสิร์ฟชา พี่เป็นสะใภ้เล็กสุดใจ ช่วงเรารินน้ำชาเขาก็เคาะ โต๊ะเหมือนเป็นมารยาทพี่ก็ไม่รู้ว่าทำไมนะ แต่อาจเพราะเขาเกรงใจเรเปล่า เขาก็ปรับเปลี่ยนแบ่งให้สะใภ้คนอื่นทำด้วย”

เพื่อนเพียงคนเดียวของพี่ตองที่ฮ่องกงนอกจากอาป้าแล้วยังมี ผู้หญิงชาวจีนที่อยู่ข้างบ้านซึ่งเป็นผู้หญิงที่มาจาก “จีนแผ่นดินใหญ่” ซึ่งกลายเป็นคนหนึ่งที่สอนให้พี่ตองทำอาหารจีนได้

“แต่ตอนที่ลูกไปโรงเรียน พี่ก็ไปอยู่กับแม่บ้านคนจีนที่เขาอยู่ชอยเดียวกับที่บ้านพี่นะ ลูกเขาเรียนกับลูกเรา พอเริ่มสนิทก็ไปบ้านเขา เขาก็สอนทำกับข้าว ก็เขามาจากเมืองจีน ปกติเขาไม่ได้อยู่กับลูกเป็นประจำ นานๆ ได้มาทีหนึ่งก็มาอยู่กับสามี ลูก เด็กคนนั้นย่าเขาเลี้ยงไว้ เขาก็ฝึกอาหารจีนแบบยากๆ ให้ อายุเขาก็พอๆ กันกับพี่ พี่ก็ไปอยู่กับเขา มันไม่มีอะไร ใจที่นั่นเป็นหมู่บ้านเงียบๆ กลางหุบเขา ว่างๆ ก็ไปเดินดูบ่อปลาทอง ดอกไม้แปลกๆ”

การปฏิสัมพันธ์กันระหว่างพี่ตองกับผู้หญิงจีนคนนี้นั้นกลายเป็นเพื่อนกัน มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้พี่ตองสามารถคลาไคลไปได้บ้าง เห็นได้ว่าการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงแม้ว่าจะเกิดขึ้นในพื้นที่ส่วนตัวแต่ทว่า “ความสัมพันธ์” ทางสังคมที่ผู้หญิงมีให้แก่กันก็สามารถสร้าง “ความรู้” ให้เกิดขึ้นได้

นอกจากการฝึกทำอาหารแล้ว เรื่องภาษาพี่ตองก็ยังคงฝึกฝนทุกวัน โดยที่เรียนรู้จากคนรอบข้าง และสื่อต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นช่วงเวลาที่ซ้อนทับกับการทำงาน และหน้าที่ในชีวิตประจำวัน

“พี่ชอบทำงานบ้านหลังลูกไปโรงเรียนแล้ว ก็ชอบดูบ้านกวาดบ้าน พี่ชอบอยู่บ้านที่สะอาดๆ น่ายอู้รักบ้านไหนพี่ก็จะทำให้น่าอยู่ไง พี่ก็เปิดทีวีไปด้วย ฟังๆ ไปนะ และสามีก็สอนด้วย พี่ก็ซื้อหนังสือมาอ่านด้วยเวลาที่ต้องสอนการบ้านลูกตอนเช้าเราก็เรียนไปด้วย อย่างบางคำเราจำได้ไงว่าออกเสียงยังไง เราก็แค่ให้รู้คำแปลก็เอามาผสมๆ กัน บางคำก็เดาเอาไง คุยกะอาปายังก็สื่อสารรู้เรื่อง ฟังทุกวันนะ บางช่องก็จะมีภาษาอังกฤษแปลข้างล่างที่ก็อ่านอังกฤษเรียนทั้งอังกฤษทั้งจีนสองกองไป”

นอกจากนั้น “ป้า” ข้างบ้านก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชีวิตของพี่ตองมีสีสันมากขึ้น เพราะนอกจากจะมาช่วยดูแลลูกให้แล้ว พี่ตองยังเรียนรู้เรื่องวิถีชีวิตและภาษาได้อีกด้วย

“ป้าข้างบ้านก็ใจดีนะ บอกพี่ให้ทำอย่างนั้นอย่างนั้น ต้นไม้หน้าบ้านเมื่อก่อนก็มีคนแถมมาเล่นกับเด็กๆ คนแถมใจ แะเหงา ชอบเล่นกับเด็ก ก็ลากลูกพี่ไปเล่นที่บ้านแะข้าง พี่ก็ไปตามกลับ”

การปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตของครอบครัวในฮ่องกงของพี่ตองนั้นเป็นไปเกือบสี่ปี พี่ตองก็รู้สึกตัวเองมีความสุขที่จะอยู่ที่ฮ่องกงได้แล้ว

“เราไปอยู่ที่นั่นต้องปรับตัวใช้ไหม คือที่นั่นเขากินร้อนๆ ใจ เขาจะกินอะไรก็ร้อนๆ ลวกปากเรา เราก็ไม่ชินใจแต่นานๆ ไปก็ชิน พี่ไม่ได้กินอาหารไทยเลย แต่ไม่เบื่ออาหารจีนนะ อาหารจีนอร่อยดี ที่นั่นของสดราคาถูก กุ้ง ไข่ ผลไม้เยอะ ราคาถูกขายเป็นกองๆ ก็ซื้อมาไหว้เจ้าอย่างส้ม ส้มโอ ตอนแรกไปตลาดก็ไปกับสามีนะ ก็ดูๆ เอาเขาเป็นคนจีน สังเกตสิว่าคนจีนนะเลือกผักผลไม้เก่ง เราก็เลือกตามก็จำๆ มา ก็เลือกได้เองละหลังจากนั้นพี่ก็ไปเองเลย ก็ที่ฮ่องกงมันจะมีตลาดในเมืองใจ ก็ขึ้นรถเมล์เข้าไปในเมืองราคาก็เจ็ดเหรียญ แล้วก็เลือกผัก มันจะมีวางเป็นกองๆ

เราก็จะซื้อมาเล็กๆ เอามา ก็ถามราคาได้นะตอนนั้นนะ วันหยุดของสามี เขาก็พาไปตลาดบ้าง แต่จะพาไปหาเพื่อนเขามากกว่า ไปเล่นม้าเพราะเขาชอบเล่น คนจีนเขาจะชอบเล่นไฟ นกกระจอกมาก ตรงปากซอยหน้าบ้านนี้เป็นโรงไฟฟ้ามียี่สิบคนแก่ สิบบุนหรี เล่นเจี้ยวจ้าว มันถูกกฎหมาย อยู่ว่าที่ห้องงกก็อบอุ่นดีนะเวลาว่างๆ ก็ไปปิกนิกกัน ที่นั่นจะเห็นความสำคัญของครอบครัวใหญ่มาก ใจ อย่างพี่น้องก็ดีกับพี่ทุกคน อย่างพี่สะใภ้ก็ไม่มีลูกแต่ชอบซื้อของกินมาให้ที่บ้านพี่เพราะอยู่กับอาป้า อาม่า และก็เด็กๆ ด้วยใจ เขาก็ซื้อมาให้ บ้านไม่เคยขาดของกินเลยนะ เขาก็คิดในแง่ดีกับเรานะ เพราะว่าคนจีนใจเขาให้ความสำคัญกับครอบครัว รักครอบครัว”

การอยู่แบบครอบครัวใหญ่ของคนฮ่องกงทำให้พี่ต้องรู้สึกอบอุ่นใจ เพราะในตอนนีพี่ต้องกลายเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวอย่างไม่อึดอัดใจเหมือนช่วงแรก โดยเฉพาะช่วงเทศกาล บ้านที่พี่ต้องอาศัยอยู่จะกลายเป็นศูนย์รวมลูกหลานเพราะเป็นบ้านใหญ่ของครอบครัว

“เวลามีเทศกาลอะไรก็จะมีสีแดง ป้าย ประตูบ้านก็แดงหมด ก็มีตัวอักษรความหมายดีๆ เป็นสิริมงคล ใจ อย่างเทศกาลเขาก็มากินข้าวเป็นหมู่เลยที่บ้านอาป้าอาม่า มาหมดทุกคน พี่อยู่บ้านอาป้าอาม่าก็เลยเหนื่อย เพราะพี่ก็ต้องทำอาหาร โต๊ะจีนใหญ่ๆ กลมๆ นั่งล้อมวงกินพร้อมกัน พี่ก็ตัดข้าว แจกๆ ให้ครบพอถึงเวลาที่ต้อง เรียกพ่อแม่ก่อนและก็เรียกคนอื่นตามลำดับเสียงดัง พออาป้าลงมือกินแล้วเราก็กินได้ มันก็อบอุ่นดี รักกันดี อย่างวันไหว้หลุมศพเขาก็จะกลับมาที่บ้านกันเอาไก่ มาไหว้ ทำไก่กัน แล้วขึ้นไปถือจอบเสียมลูกๆ หลานๆ จะไปตากไปถาง อาป้าไม่ไปหรอกแก่แล้ว เขาก็ขึ้นไปบนเขากัน ไปถอนหญ้า ถางหญ้าและก็รินเหล้าเป็นจอกและก็ไปไหว้กัน ลูกหลานไปไหว้กันก็สนุกดี เขาบอกให้ทำอะไรพี่ก็ทำ”

ในช่วงเวลานั้นนอกจากพี่ต้องจะเคยชินกับชีวิตที่ฮ่องกงแล้ว พี่ต้องยังเคยชินกับชีวิตการเป็น “แม่บ้าน” อีกด้วย ซึ่งการเป็นแม่บ้านของพี่ตองนั้นนอกจากจะขึ้นอยู่กับเหตุผลในทางวัฒนธรรมแล้ว ในแง่ของเศรษฐกิจก็มีความสำคัญในการ “กีดกัน” ไม่ให้ผู้หญิงออกไปทำงานนอกบ้าน ในภาวะที่อยู่ในสังคมที่ค่าครองชีพสูง และด้วยหน้าที่ในครัวเรือนซึ่งผูกติดกับการดูแลสมาชิกในครอบครัวทำให้ผู้หญิงไม่สามารถออกไปหางานทำได้

“คนจีนเขาแต่งงานก็เป็นแม่บ้านนะ ไม่ทำงานอะไร เพราะที่นั่นใครจะเลี้ยงลูกให้ถ้ามีลูก ค่าใช้จ่ายสูง จ้างคนก็ไม่ได้ พี่ไม่ทันคิดออกไปทำงานหรือเลี้ยงลูกก็เหนื่อยแล้วยังต้องดูแลบ้านอีก บริหารเงินในบ้านเอง แต่ละเดือนแทบไม่เหลือเก็บ”

3.1.10 ลูกสาวที่ดี

แต่ถึงแม้ว่าพี่ตองจะอยู่ไกลจากแม่มาขนาดไหนสิ่งหนึ่งที่พี่ตองไม่เคยลืมเลือนที่จะทำคือ “การส่งเงินกลับไปให้แม่” เพราะนอกจากเป็นสิ่งที่ “ลูกสาวที่ดี” ควรกระทำแล้ว ชีวิตที่ลูกมองว่า “สวยหรู” ของลูกสาวที่ไปใช้ชีวิตอยู่ต่างประเทศก็เป็นสิ่งที่ครอบครัวฝากความหวังไว้

“พี่ติดต่อโทรไปบ้างนานๆ ก็ส่งเงินเป็นก้อนไปให้ก้อนใหญ่ๆ ก็ขอเงินสามเินเก็บไว้ส่งไปให้แม่ จำได้ว่าที่ไปส่งเงินเมื่อก่อนอยู่ใกล้สนามบิน มันมียานคนไทยเขาอยู่ไง ก็สารพัดเลยของไทย หนังสือไทย เครื่องปรุงพี่ไปบ่อย เอาลูกไปด้วย บางทีลูกไปโรงเรียนก็แวะไป พี่ก็เป็นอย่างนี้ตลอดใจคิดแต่แม่ นื่อง ไม่คิดถึงตัวเองได้เงินมาก็ให้เขาไป ได้อะไรมาก็ให้ไป”

ซึ่งเงินส่วนนี้ส่วนใหญ่นอกจากจะเป็นเงินใช้จ่ายของแม่แล้วยังเป็นเงินสำหรับ “การเรียนหนังสือ” ของน้องอีกสองคนเพราะด้วยความคิดของพี่ตองที่ว่า “การศึกษา” เป็นสิ่งสำคัญ

“การศึกษามันเป็นสิ่งสำคัญ มันทำให้เรามีโอกาสหลายอย่างหางานก็ได้ มีความรู้บางคนเขามีโอกาสที่ไม่เรียนกันอย่างเราอยากเรียนก็ไม่ได้เรียน ตัวพี่นะถึงไม่มีเงิน พี่ก็ส่งน้องสาวเรียน อยู่ฮ่องกงก็ส่งค่าเทอมมาให้ น้อง ค่าเทอมแพงมาก พี่ซื้อมอเตอร์ไซค์ให้คันหนึ่ง แม่บอกว่าน้องอยากเรียนหนังสือ พี่ก็คิดนะว่าพี่ไม่ได้เรียน คนอื่นได้เรียนก็ยิ่งดี”

ความรู้สึกเป็น “ลูกสาวที่ดี” ในทัศนคติของ “ผู้หญิง” อย่างพี่ตองทำให้มีรายได้ที่เข้าสู่ชนบทจำนวนมากมาย ทั้งจากผู้หญิงไทยที่แต่งงานกับชายชาวต่างประเทศที่ส่งเงินกลับไปยังชนบทบ้านเกิดของตนเอง (Panitee Suksomboon, 2007) และคนงานหญิงไทยอีกเป็นจำนวนมากที่ส่งเงินกลับบ้านด้วยความหวังถึง “ชีวิตที่ดี” ของสมาชิกในครอบครัว ดังเช่นในกรณีพี่ตอง รายได้ที่ได้มาเหล่านี้เป็นสิ่งที่พี่ตองคาดหวังว่าจะทำให้ “ครอบครัวดีขึ้น” ด้วย “การศึกษา” ของน้อง แต่สิ่งที่พี่ตองหวังจากน้องชายและน้องสาวกลับเป็นสิ่งที่พี่ตองผิดหวังเพราะเงินจากพี่ตองกลายเป็นสิ่งที่สูญเปล่า

“เดือนแรกมันเที่ยวตลอดเลย ได้มอเตอร์ไซค์ละตอนตลอด ค่าเทอมก็จ่ายไปแล้ว แม่ก็เลยให้มันหยุดเรียนขายมอเตอร์ไซค์ ตอนที่อยู่เมืองไทยก็เหมือนกัน พี่ให้น้องชายไปเรียนผ่อนมอเตอร์ไซค์ให้ มันก็ไม่เรียน เที่ยวเล่นไป คิดเพื่อน แล้วเลิกเรียน ตอนนั้นพี่แอบเก็บเงินที่สามเินให้ค่ากับข้าววันละสองร้อย ค่ารายเดือน พี่ก็เล่นแชร์กับพนักงานที่บริษัทที่ไม่ใช่อะไรนะ ไม่บอกสามเินไม่กล้าให้เขารู้ แต่พี่ก็เสียใจใจว่าเรามีพี่น้องก็ไม่เคยคิดเรียนสูงๆ”

การคาดหวังในตัวของน้องสาวและน้องชายในเรื่องของการศึกษาในระบบเป็นสิ่งที่พี่ตองแสดงออกมาชัดเจน และเมื่อ “ความมีความรู้” นั้นถูกให้ความหมายในแง่ของ “ความรู้ในระบบ” เพียงด้านเดียว ความคิดทางสังคมที่ว่า “คนที่มีความรู้” คือ “คนที่เรียนหนังสือ” จึงเป็นสิ่งที่ทำให้พี่ตองเชื่อว่า “ตนเองเป็นคนไม่มีความรู้”

3.1.11 ความรู้สึกที่ไม่มี “คำนิยาม”

และเมื่ออยู่ฮ่องกงได้ห้าปี ภาวะเศรษฐกิจที่ดีขึ้นทำให้การผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมเริ่มกลับมามีภาวะที่ดีขึ้น สามิของฟี่ตองก็ถูกเรียกตัวกลับไปทำงานที่เดิมในจังหวัดเชียงใหม่ การตัดสินใจกลับไปทำงานของสามิในครั้งนี้ แม้ว่าฟี่ตองจะเห็นดีด้วยแต่ในใจก็รู้สึกได้ว่า “ปัญหากำลังจะเกิดขึ้น”

“พอเขากลับมาทำงานที่เดิมที่เมืองไทย ฟี่ก็เลยบอกเขาว่าให้ไปลองทำดู ฟี่บอกว่าฟี่อยู่กับอาปาได้เพราะฟี่ก็เลี้ยงลูกเองอยู่แล้ว เขาก็ไม่ได้สนใจอะไรเรื่องลูกไป เขาก็บอกฟี่ว่าจะไปเก็บเงิน เราก็คิดถึงลูก เพื่ออนาคตของลูกไป แต่พอไปก็เจอคนนั้นคนนี้ก็เหมือนเดิม เขาก็เที่ยว ฟี่ก็โทรหาเขาทุกวัน พอโทรไปทุกวันก็ได้ยินเสียงเที่ยวทุกวัน จำได้ว่ามีอยู่คืนเดียวที่เขาทำงาน”

ด้วยความกังวลใจใน “พฤติกรรม” ของสามิทำให้ฟี่ตองตัดสินใจหอบลูกกลับเมืองไทย ซึ่งเป็นการตัดสินใจที่สร้างความโกรธเคืองให้กับสามิเป็นอย่างมาก

“เขาไปเดือนเดียวเองฟี่ก็กลับเมืองไทยเลย รอดูมานานแล้วแต่ฟี่ไม่พูดไป ฟี่หอบลูกไปนั่นแหละ ไม่บอกอาปาด้วย ของก็ไม่เอา โกรธมาก จนถึงกรุงเทพลำบากมาก ซื้อตั๋วเครื่องบินแพงด้วยไม่เสียต๋ายเงิน แล้วนั่งรถไฟชั้นสามกลับ เด็กๆ ก็นอนพื้น ไปถึงเชียงใหม่ ตอนนั้นอายุยี่สิบสาม เด็กๆ ก็ไม่รู้เรื่องแม่ไปไหนก็ไป มาถึงเชียงใหม่เขาก็ไม่ให้เข้าบริษัท ฟี่ก็เลยเข้าบ้านอยู่เอง ใกล้ที่ทำงานเขา”

“การจัดคำสั่ง” คูเหมือนจะเป็นความผิดที่รุนแรงมากสำหรับสามิของฟี่ตอง การลงโทษ “ภรรยา” ที่ดื้อรั้นจึงเกิดขึ้น เมื่อสามิไม่ยอมรับการกลับมาของฟี่ตองจึงทำให้ฟี่ตองตัดสินใจหางานทำโดยที่เลี้ยงลูกเอง งานแรกคือการเป็น “พนักงานต้อนรับ” หรือ “รีเซพชั่น” ที่โรงแรมแห่งหนึ่งซึ่งเป็นงานที่ไม่จำเป็นต้องมีวุฒิมาแสดง นอกจากทักษะทางภาษาที่ฟี่ตองสามารถสื่อสารได้ทั้งไทย จีน และอังกฤษที่ฟี่ตองได้ฝึกฝนมาในชีวิตประจำวันที่ฮ่องกง

“ฟี่ก็หางานทำเพราะเขาไม่ให้เงิน ก็ต้องหางานทำ เพื่อนฟี่ก็หางานให้ที่โรงแรมเพชรงามเป็นรีเซพชั่นกะค่าเล็กๆ น้อยๆ เขาก็มาช่วยเลี้ยงลูกตอนกลางคืนให้เอน้องสะใภ้มาด้วย ฟี่ก็ไปทำงาน”

ในตอนนั้น แม้ว่าฟี่ตองจะกังวลถึงความสัมพันธ์ระหว่างสามิภรรยาแต่ว่าฟี่ตองก็ตัดสินใจที่จะเลี้ยงตัวเองและลูกด้วยตนเอง จนกระทั่งฟี่ตองเกิดอุบัติเหตุขึ้น

“วันหนึ่งฝนตกฟี่ใส่เสื้อแดง ที่เชียงใหม่เขาถือไม้อายุใส่อะไรสีแดงๆ ในใจก็คิดว่าจะเกิดอุบัติเหตุ ออกมาส่งน้องสาวที่บ้านแฟน ฟี่ก็ขี่รถออกมาถึงทางโค้งตรงบ้านมอญสันกำแพง รถก็เฉลบลง เขาก็หวั่นรถด้วยเพราะเป็นรถแม่ พอตกได้ก็เข็นรถมาดูว่ามีอะไรหักไหม ก็เข็นไป

เรื่อยๆ จนถึงที่บริษัทสามิ คนเราในเวลาที่มีอะไรเลวร้ายที่สุดเราจะคิดถึงคนรักของเราใช่ไหม
ที่นี้ก็บอกยามว่าขอเจอเขา ยามเขาเห็น ใจว่าเราเป็นอะไรก็รีบไปบอกว่าเราเจ็บ”

อุบัติเหตุในครั้งนั้นแม้จะไม่ร้ายแรงนักแต่สิ่งที่ทำร้ายจิตใจของพี่ตองมากที่สุดก็คือ
“พฤติกรรม” ของสามิที่แสดงกับพี่ตอง

“แล้วเขาก็บอกให้พี่ขึ้นไป คิดดูนะ ขนาดเมียเจ็บ เขาก็ไม่ได้สนใจ ใจว่าเราเจ็บมากไหม
คือดูเท่านั้นแหละ แล้วก็ว่าๆพี่ว่า ทำไมพาลูกมา แล้วเขาก็นอนกับพี่ คิดดูสิขนาดพี่เจ็บขนาดนั้น
ตอนนั้นมีความรู้สึกว่าการมันทำร้ายจิตใจเรา ทำไมเขาคิดถึงเรื่องเซ็กอย่างเดียว คือคิดจะนอน
กับเราอย่างเดียว ไม่คิดเลยว่าเราป่วยนะ เรามีอุบัติเหตุมา แค่นี้คิดว่าไม่ได้นอนกับพี่นานอยาก
นอนด้วย พอนอนกับเราเสร็จ ก็บอกให้เราเอาลูกกลับมาอยู่ด้วย มันเหมือนเป็นการทำร้ายจิตใจเรา”

เหตุการณ์ในครั้งนี้ทำให้พี่ตองสับสนระหว่าง “หน้าที่” กับ “ความรู้สึกที่อธิบายไม่ได้”
เพราะความรู้สึกของผู้หญิงที่ถูกกระทำแบบพี่ตองไม่เคยมีคำนิยามในสังคมที่มีผู้ชายเป็นใหญ่ แต่
แม้ว่าพี่ตองจะเจ็บปวดกับสิ่งที่สามิทำขนาดไหน พี่ตองก็ยังคงฟัง “คำสั่ง” ของเขา ถึงแม้ว่า “เสียง”
ของพี่ตอง เขาจะไม่เคยฟังก็ตามที่

“เรื่องละเอียดอ่อนนะผู้ชายอาจไม่คิดใจ มันแย่นะ แต่ก็หน้าที่ของเมีย เป็นหน้าที่ของเรา
เหมือนกัน แต่ก็มันเป็นอะไรที่ ที่อธิบายไม่ได้ หลังจากนั้นมันเป็นอะไรที่รู้สึกว่าเขา
มากเกินไปรีบล่า เขาไม่เคยคิดถึงจิตใจพี่เลย พี่ตามใจเขาทุกอย่างไม่ว่าเรื่องเซ็ก พี่ก็เป็นเด็ก
ไม่ค่อยรู้เรื่อง เขายังไงพี่ก็อย่างนั้น พี่ทำทุกอย่าง อาบน้ำให้เขา ขัดตัวให้เขา ผสมน้ำให้ทุกอย่าง
ทาครีมให้เราว่าเขาขนาดนี้ หนึ่งไปจะเอาแบบไหนบอกมาพี่เขาให้ รู้หมดว่าเขาชอบแบบไหน
เขาชอบนวดพี่ก็นวดให้เขาจนหลับเลยนะ เวลานอนก็ต้องรอเขากลับก่อน รอจนดึก บางทีกลับมา
อยากกินน้ำนี่ก็ทำให้นะ ไม่ได้นอนเท่าไรหรอกถ้าเขากลับดึก ก็เป็นเมียคนจีนนะเมียต้องดูแลหัว
พี่ดูแลเขามากกว่าลูกอีก คิดดูทำให้ขนาดนี้ รักขนาดนี้จะเอาอะไรอีก เขาไม่เห็นจะรักเราแบบนั้น”

3.1.12 “ภรรยาที่ดื้อรั้น” กับความสัมพันธ์อันคลอนแคลน

หลังจากนั้นแม้ว่าพี่ตองจะย้ายลูกกลับมาอยู่กับเขาแล้วแต่สถานการณ์ระหว่างคนสอง
คนก็ยังคงไม่ดีขึ้น

“จนย้ายลูกกลับมาซะ เขาก็เริ่มพูดแข็งๆกับพี่ อย่างเวลาพี่ถามว่าได้เงินเดือนเท่าไร
ความจริงก็รู้อยู่แต่พี่ถามไป เขาก็ตอบมาแข็งๆว่าคุณจะไปทำไมนี่มันเงินของผมนะ พี่ก็อึ้งๆ ใจ สะอึก
รู้สึกแย่ว่าทำไมก็อยู่ด้วยกันไม่ใช่หรอ”

ความอดทนที่มีมากกว่าเจ็ดปีเริ่มลดน้อยลง พี่ตองเริ่มรู้สึก “ไม่มั่นใจ” ใน “ความเป็นครอบครัว” ที่จะอยู่กับสามีอีกต่อไป พี่ตองจึงเริ่มมองหา “หนทาง” ของตนเอง ซึ่งจากประสบการณ์ของพี่ตอง ก็ทำให้พี่ตองเรียนรู้ว่า “งานที่ดี” นั้นต้องมาจากการมี “การศึกษาที่ดี” เท่านั้น

“ตอนนั้นพี่ก็ออกจากงานแล้ว ก็เลยคิดอยากจะเรียน ใจ พี่ก็หาวิธีเรียนให้จบม.หก พี่ก็ลงกศน. แล้วย้าย มัธยมศึกษาตอนต้นใจที่จะอยู่กับเขาได้ แล้วเราก็ต้องดูแลตัวเองให้ได้ ใจ ถ้าเราขาดการศึกษาแล้วเราก็จะหางานดีๆ ไม่ได้ ใจ หางานยากด้วย คือวุฒิเค้า จะหางานดีๆ ก็ไม่ได้ ใจ พี่พยายามที่จะเรียนเวลาอยากทำงาน เขาก็ไม่ให้ทำ ใจ ก็ต้องเลี้ยงลูก เหมือนเขาไม่เปิดโอกาสให้เราทำงานมาตั้งนานแล้วละ พี่อยากทำงานเขาก็ไม่ให้ทำ ใจ เหมือนกลัวเราไปมีคนอื่น”

จนเกือบหนึ่งปีหลังจากที่กลับมาจากฮ่องกง สามีของพี่ตองก็ไม่เลิก “เที่ยว” ซึ่งมันยังทำให้ความอดทนของพี่ตองลดน้อยลง

“มาอยู่เมืองไทยซักปีหนึ่งก็กระหองระแหงตลอดเป็นอะไรที่เหมือนมีรอยร้าวในจิตใจพี่แล้ว ใจ”

ตั้งแต่วันนั้น พี่ตองก็เริ่มที่จะ “ไม่ตามใจ” เขา ซึ่งมันทำให้สถานการณ์แย่ง บรรยากาศในบ้านนั้นครุ่นไปด้วยความคลางแคลงใจ

“เขาจะนอนกับพี่ พี่ก็ไม่ให้เขานอน จำได้ว่าเขาบอกพี่ว่า เขาไปเที่ยวผู้หญิงมา พี่อึ้งมากเลยนะ เขาบอกเหมือนกับว่าจะให้พี่รับได้ ใจ ว่าเขาไปเที่ยวผู้หญิงให้พี่รับสภาพได้ แต่พี่รับไม่ได้ ใจ คือพี่ก็รู้สึกว่าเรื่องเซ็กส์มันก็สำคัญแต่พี่ก็ตามใจเขาทุกอย่างแล้ว หลังจากที่เขาก็บอกว่าเขาไปเที่ยวมาพี่ก็ไม่ยอมจะนอนกับเขา”

ความรู้สึกห่างเหินมีมากขึ้นเรื่อยๆ แต่ว่าพี่ตองก็ยังคิดถึงจิตใจของลูกสาวทั้งสองคน ซึ่งสิ่งนี้ทำให้พี่ตองพยายามอดทนต่อไป

“ตอนนั้นก็จะไปกินข้าวนอกบ้านกัน อยู่ดีๆ น้ำตาก็ไหลเขาก็โกรธใหญ่เลยนั่งในรถ เขาหัวพัดหัวเหวี่ยง แล้วลูกก็ไม่ได้กินข้าว เราก็หน้าที่ของแม่นะจะเสียใจแค่นั้นก็ต้องไปทำกับข้าวให้ลูกกิน หลังจากนั้นเขาก็ไปเที่ยวกับเพื่อนบ่อยขึ้น หลังๆ เวลาจะไปเที่ยวก็ชอบเอาเงินมาโยนให้คือฉันให้เงินยูก็แฮปปี้ไปซื้อป๊อปไปอะไร เอาเงินมาฟาดหัวเรา พาเราไปซื้อป๊อปเขาก็ประมาณว่าไปซาบุรีมา อาบน้ำมา กลับมารับเรากลับบ้าน มันรู้สึกเหมือนใครเอาไฟมาลนที่ใจ พี่ก็ไม่พูดอะไรนะ ตอนนั้นพี่ก็เก็บๆ เพราะรู้ตัวแล้ว ใจ ว่าอยู่ด้วยกันไม่ได้แล้ว ก็เก็บเงินคิดแล้วว่าต้องไปแล้ว พอเขาเที่ยวผู้หญิงกลับมาเขาก็จะมานอนกับพี่อีก แล้วเขาก็บอกว่า ไม่เห็นมีใครจะทำให้หรือรักเขาเหมือนที่พี่ทำ ใจ ทำทุกอย่าง แต่พี่ก็ไม่นอนกับเขา พี่เป็นคนที่ไม่เสียใจแล้ว ไม่ยอมรับ พี่ก็ไปนอนกับลูก เขาก็โกรธมาก กลางคืนมาเคาะห้องพี่ก็ไม่เปิด เขาก็ไม่ได้ตั้งใจทะเลาะกันประจำ ก็อึดครึ้ม ใจ ที่บ้าน”

แล้วพี่ตองก็ทนไม่ได้อีกต่อไปเมื่อความอัดอั้นมาจนถึงที่สุดแล้ว พี่ตองตัดสินใจหย่า ซึ่งสามีชาวฮ่องกงไม่ยอมหย่าให้ พี่ตองจึงหนีไปอยู่กรุงเทพฯกับพ่อ

“พี่ก็ขอหย่าไง โมโหมาก เขาโทษพี่ว่าเป็นเพราะพี่กลับมาทะเลาะกันแรงมากพี่โมโหจัด ก็ชี้หน้าเขา เป็นเมียที่อยู่ในโอวาทมาตลอด ยืนอยู่บนเตียงนะชี้หน้าเขา แต่ตอนนั้นก็ยังไม่ได้หย่า พี่ก็เก็บข้าวของไปกรุงเทพฯได้ไม่นาน ไปหาพ่อ แต่ทำใจไม่ได้ คิดถึงลูกมาก เลยกลับมา กลับมาก็เข้าบ้านอยู่แถวริมปิง เขาก็ตามมาจับใหม่”

ซึ่งพี่ตองยอมรับว่าในครั้งนั้นให้โอกาสเขาอีกครั้งเพราะหวังว่า “ความสัมพันธ์มันจะดีขึ้น” แต่ก็ไม่ได้เป็นอย่างที่พี่ตองหวัง

“เหมือนกับพาไปกินข้าวเขาก็ว่าเหมือนเราจับกันใหม่ๆ ก็ชวนไปกินข้าว พี่ก็ไป แต่ในความรู้สึกพี่ก็โกรธอยู่ อะไรที่ร้ายแล้วก็กลับไปเหมือนเดิมไม่ได้ ยังไม่หายใจ คราวนี้เขาก็มาจ้ออีกจนเขาขอพี่กลับมาอยู่พี่ก็กลับนะเพื่ออะไรมันจะดีขึ้น แต่มันก็ไม่ดีขึ้น ความรู้สึกเสียไปแล้ว เวลาให้อะไรไปแล้วมันร้ายก็กลับไปเหมือนเดิมยาก”

3.1.13 “เมียหลวง” หรือ “หย่า” ทางแยกที่ต้องเลือก

พี่ตองกลับมาอยู่กับสามีได้อีกเกือบปีแต่ว่าไม่มีอะไรดีขึ้น สามียังคงเที่ยวเหมือนเดิมแต่ว่าคราวนี้พี่ตองเลือกที่จะเงียบ

“เขาไปเที่ยวมาแล้วเห็นพี่เงียบไปก็คงนึกว่าพี่ยอมรับได้ไง เขาก็มาบอกพี่ว่า เขาอยากจะมีใครอีกซักคนหนึ่ง และให้พี่เป็นเมียหลวง เขาก็รักพี่ที่สุดจดทะเบียนกันเรียบร้อย แบบคนจีนใน ที่คิดว่ามีสองบ้านสามบ้านเป็นเรื่องธรรมดา คราวนี้พี่ก็โกรธจริงๆ โกรธจนขอหย่าเลย”

ในครั้งนี้นี้ก็เช่นเดียวกันที่สามีไม่ยอมหย่าพี่ตองจึงพูดที่จะบอก “พ่อของสามี” ว่าเขาทำตัวอย่างไร ซึ่งในครั้งนี้อำนาจของพี่ตองได้ผล

“พี่ก็แบบว่าไม่เคยพูดกับที่บ้านเค้าเลยไงว่าเขาทำตัวแย่มากไปเที่ยวผู้หญิง คือพี่ว่าถ้าเขาไม่ยอมหย่าพี่จะโทรไปฟ้องที่บ้านเค้าเลยว่าเขาทำตัวแย่มาก ให้อ่องกงเขาทำไม่ได้ไง ถ้าที่บ้านรู้เขาก็จะโดนว่าโดนค่า โดยอาปาด่า เขากลับอาปามากไป แล้วก็กลัวเสียหน้า เขาเป็นคนที่รักหน้า เขาก็เลยยอมหย่า เขาคงคิดว่ายังไงพี่ก็ยังรักเขาไง คือมีลูกด้วยกัน พี่คงไม่ไปไหน คราวนี้เลยยอมหย่า”

การเรียนรู้การใช้ชีวิตอยู่ในฮ่องกงทำให้พี่ตองพอมองออกถึง “กระบวนการทางสังคม” ในครอบครัวของสามี เพราะการที่ลูกคล้อยตาม “ผู้หญิงในหมู่บ้าน” ทำให้พี่ตองรับรู้ถึงสังคมจีนเป็น “สังคมที่รักษาหน้า” ดังนั้นการถูกล้อล่อ หรือนิทาจึงกลายเป็นสิ่งที่ “ผู้ชาย” หวาดกลัวมากที่สุดโดยเฉพาะเรื่องภายในครอบครัว (ปราณี วงษ์เทศ, 2544: 173) ซึ่งในการตัดสินใจหย่า พี่ตองเลือกที่จะใช้ “มโนทัศน์” นี้ของสามีเพื่อให้เขายอมหย่าขาดจากพี่ตอง ซึ่งนอกจากสาเหตุการทนกับพฤติกรรมของสามีไม่ได้แล้วสิ่งหนึ่งที่พี่ตองตระหนักอยู่ ก็คือเรื่องวัยของตนเอง

“พี่ยังอายุน้อยอยู่ไง ถ้าแก่ๆแบบว่าเป็นป้า ห้าสิบหกสิบ พี่คงยอมเป็นเมียหลวงแบบว่าซื้อแหวนเพชรมาให้ฉันนะ จะไปไหนก็ไปแต่เอาเงินมา แต่ตอนนั้นพี่ยังเด็กก็สิบห้าเอง พี่ก็คิดเอาไว้ถ้าต้องมาอยู่อะไรอย่างนี้ไปอีกสามสิบปีในสภาพนี้ทนไหวหรือ วันหนึ่งลูกก็โตไปแต่งงาน พี่จะเป็นอะไรละตอนนั้นนะ”

3.1.14 “แม่ที่ดี” หรือ “แม่ที่ไม่ดี” การปะทะอันขัดแย้งกันของ “ความเป็นแม่”

“พอตัดสินใจหย่า พี่ก็บอกเด็กๆนะว่าพี่คงอยู่กับป้าไม่ได้ เหมือนเขาก็เข้าใจ เพราะเขาไม่ว่าอะไร เขาก็รับรู้ได้ถ้าเราบอกเขาไปตรงๆ มันดีกว่าที่เขาจะ ไปรู้ทีหลังดีกว่าให้รู้จากคนอื่น ต้องอธิบายให้เขาฟัง พี่ก็บอกเขาว่าจะไปหางานทำที่อื่น”

หลังจากหย่าขาดจากกันพี่ตองก็ตัดสินใจให้สามีชาวฮ่องกงเป็นคนเลี้ยงลูกซึ่งฉันอดไม่ได้ที่จะถามถึงเหตุผลในใจของพี่ตองที่ตัดสินใจแบบนั้นไม่ได้ เพราะความเป็นแม่ที่ลูกนิยามให้รู้สึกว่าจะต้องรักลูก เสียสละให้ลูก ลูกปลุกฝังในจิตสำนึกของพี่ตองในหลายทาง

“สำหรับพี่วันแม่ตอนเด็กๆ มันสำคัญนะเพราะที่โรงเรียนมันจะจัดงานมีแม่ไปกัน แม่พี่ไม่เคยไปมีแต่ครูนั่งให้ไหว้ตลอด รอแล้วรออีกแม่ก็ไม่มา พี่ก็เสียใจน้อยใจว่าทำไม แม่ไม่มาเลย โตมาก็ชินแล้วไปขอสามปอรู้สึกมาก เลย วันแม่ก็ไม่เคยเอาอะไรให้แม่ ไม่กล้าให้เงินๆ แปะกๆ ใจไม่รู้ แต่พอมาเป็นแม่เองพี่ก็ว่ามันไม่สำคัญนะแต่มันก็มีอะไรที่เป็นส่วนร่วมแบบว่ามีอะไรที่โทรหากันเหมือนทำให้รู้สึกดีว่าเด็กๆ ทำใจ เราก็จะรอคว้าเขาทำใจเราก็ดีใจ”

แต่เหตุผลของพี่ตองทำให้ฉันนึกถึงประสบการณ์ส่วนตัวของพี่ตองที่ฉันได้รับรู้มาซึ่งพี่ตองก็บอกว่ามันเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจอันนี้

“พี่ตัดสินใจเอาลูกไว้กับเขาเพราะหนึ่งลูกที่เป็นลูกสาวไง พี่จะเอามาด้วยมันไม่เหมาะไงเพราะพี่เองพี่ก็ไม่คิดหรือว่าจะไม่แต่งงาน พี่ต้องแต่งงานใหม่อยู่แล้ว ของมันแน่นอยู่แล้ว พี่ก็กลัวใจพ่อเลี้ยงกับลูก อยู่กับแม่เลี้ยงยังแค่บติ จิตใจพี่ก็กลัวระแวงมาตลอดเรื่องผู้ชาย และอีกอย่างเขาดูแลเด็กๆ ได้ ตอนนั้นเราไม่มีอะไรเลย”

ความรับรู้อันนี้เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้พี่ตองเลือกที่จะให้ลูกอยู่กับ “พ่อ” มากกว่าอยู่กับตนเองเพราะแม้ว่าจะรักลูกขนาดไหน พี่ตองก็รู้ว่า “ผู้หญิง” นั้นลูกกระทำได้มากกว่าผู้ชายในหลายๆ ทางซึ่งพี่ตองก็ตระหนักดี การตัดสินใจที่ใช้ประสบการณ์ของตนเองเข้ามาประกอบในครั้งนี้พี่ตองบอกว่า “คิดไม่ผิด” แม้ว่าจะดูไม่เป็น “แม่ที่ดี” นัก

“ตอนนี้ก็รู้สึกว่าได้ทำอะไรเพื่อเขาเลย สงสารเด็กๆ แต่เขาก็ดี ดูจากเขาโตมาเขาก็ไม่เกียจ ไม่สร้างปัญหา”

3.2 การแต่งงานครั้งที่สองกับสามีชาวอินเดีย

ฉันกับพีตองอยู่ในร้านเคเอฟซีที่ใหญ่ที่สุดในเมือง จากสภาพรอบตัวจะเห็นได้ว่า “ร้านเคเอฟซี” ในอินเดียเป็นที่นิยมเป็นอย่างมากเพราะมันเป็นสัญลักษณ์ของ “คนรุ่นใหม่” ที่เป็นการลงทุนของบริษัทข้ามชาติที่ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีในอินเดียเช่นเดียวกับ เป๊ปซี่ แมคโดนัลด์ โต๊ะข้างๆ นอกจากจะมีหนุ่มสาวมานั่งชิดสนิทสนมกันแล้วยังคงมีหนุ่มสาวจำนวนไม่น้อย หอบคอมพิวเตอร์แบบพกพามานั่งทำงานที่นั่นด้วย ภาพเหล่านี้เป็นภาพคนรุ่นใหม่มีการศึกษาของอินเดียที่พีตองบอกว่า

“เมื่อห้าปีที่แล้ว ไม่มีหรอกนะ แต่ผู้หญิงนั่งกางเกงยีนส์ยังหายากเลย”

ฉันมองไปรอบๆ ร้าน นอกจากพนักงานในร้านเคเอฟซีแล้ว คนที่มาใช้บริการต่างก็ดูไม่แตกต่างกันเพราะดูเป็นคน “รุ่นใหม่” “ทันสมัย” ที่ดูเหมือนว่าเรื่อง “ศาสนา” “การศึกษา” “ชนชั้น” จะไม่ได้แตกต่างกัน ความ “ทันสมัย” ในอินเดียทำให้ฉันนึกถึงทัศนคติ “การเลือกที่จะแต่งงาน” ของคนในชุมชนไอทีแห่งบังกลอร์ที่ถือว่าเป็นเมืองคอมพิวเตอร์ที่มีขนาดใหญ่ของอินเดียขึ้นมา (Michiel Baas, 2007)

บังกลอร์เป็นเมืองทันสมัยที่มีหนุ่ม สาวหัวดี มีการศึกษา เข้ามาทำงาน และสร้างสังคมสมัยใหม่ขึ้นมาภายใต้ระบบวรรณะแบบใหม่นั้นก็คือ วรรณะของคนทำงานไอที ซึ่งการคบหากันแบบคู่รักของหนุ่มสาวนำมาซึ่งความคาดหวังที่จะแต่งงานด้วยกัน ซึ่งบางคู่แม้จะมาจากต่างวรรณะ แต่ก็เชื่อว่า การแต่งงานกับคู่ของตนจะเป็นไปได้ด้วยดีเพราะ เป็นคนทำงานไอที ซึ่งมีไลฟ์สไตล์ที่ตรงกัน และสามารถหาเงินเองจำนวนมากได้ ดังนั้น การจัดการหาคู่ที่มาจากวรรณะเดียวกันโดยครอบครัวจึงไม่มีความจำเป็น

งานวิจัยนี้ทำให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนของทัศนคติของคนที่มีต่อชีวิตตนเองในอินเดีย ซึ่งชีวิตของพีตองก็เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนทัศนคติเรื่อง “การแต่งงานแบบสมัยใหม่” ของคนอินเดียเช่นเดียวกัน เพราะมันทำให้เธอได้มานั่งอยู่ตรงกันข้ามฉันในตอนนี้อย่างชัดเจน

“การเลือกคู่เอง” จึงเป็นส่วนหนึ่งที่สะท้อนภาพ “ความทันสมัย” เช่นเดียวกับการแสดงตัวตนในร้านเคเอฟซีที่ทำให้เรื่อง “ชนชั้น” “ศาสนา” “การศึกษา” เลือนหายไป เหลือแต่ “การบริโภค” ที่กลายเป็นสัญลักษณ์ของ “คนรุ่นใหม่” ที่ “ทันสมัย”

ฉันกับพีตองที่แม้จะเป็น “คนบ้านเดียวกัน” แต่เมื่อเล่าถึงประสบการณ์ในวัยเด็กมันก็ยัง “แตกต่างกัน” และแม้ว่าความแตกต่างจะอยู่ที่ตรงไหน ตอนนี้ฉันกับพีตองก็ได้กลายมาเป็น “สัญลักษณ์” เพื่อ “เสริม” ภาพลักษณ์ “ความทันสมัย” ให้กับร้าน เคเอฟซีในอินเดียได้อย่างไม่ต้องสงสัยเพราะตอนนี้เราสองคนกลายเป็น “คนต่างประเทศ” ที่ “แต่งกายทันสมัย” รับประทานอาหาร “ทันสมัย” อยู่ในร้าน “ทันสมัย” แต่แม้ว่า เคเอฟซีจะเป็นอาหารจานด่วนที่ “มีเหมือนกันทั่วโลก”

ก็ตามที แต่ฉันเชื่อว่า ชุด “ข้าวแกงมาศชาวไร่” ของที่นี่ คงไม่มีที่เมืองไทย การปรับเปลี่ยนรูปหน้าอาหารของเคเอฟซียังคงมี “ความเป็นท้องถิ่น” ปะปน

ความเจิบในร้านเคเอฟซีทำให้บรรยากาศการพูดคุยไม่เร่งรีบนัก ที่แห่งนี้เหมือนจะเป็นพื้นที่สาธารณะไม่กี่แห่งในอินเดียที่ไม่พลุกพล่านไปด้วยผู้คน เพราะแม้ว่าจะไม่มีป้ายประกาศ “ห้ามเข้า” แต่ขอทานที่อาศัยหลับนอนอยู่ตรงกันข้ามถนนอีกฟากก็คงจะไม่กล้าเข้ามาในที่แห่งนี้ อย่างแน่นอน เพราะ “ความยากจน” กับความ “ไม่ทันสมัย” มันเป็นสิ่งเดียวกัน พี่ตองขี้มให้คนบริการชาวอินเดียเพื่อเป็นการขอบคุณที่ยกอาหารมาให้ก่อนที่จะหันมาเล่าเรื่องที่ค้างไว้ต่ออย่างช้าๆ บรรยากาศเย็นๆ จากเครื่องปรับอากาศกับความร้อนจากภายนอกได้ดีทีเดียว

“กับสามีเก่า เขาไม่ได้ก้อย่างนี้นะ ตอนเลิกกันพี่เป็นคนเก็บเงินพี่ก็ให้เขาหมดเลยสามแสนกว่า พี่ไม่เอาละ พี่ขอแค่ให้เขาเลี้ยงลูกพี่ให้ดีก็พอแล้ว เขาก็เลี้ยงดีจริงๆ นะ เขารักลูกมาก เด็กสองคนนั้นก็อยู่ดี เรียนดี พี่สบายใจที่เด็กๆ อยู่กับพ่อ แต่กับสามีคนนี้ต้องขู่ออย่างนี้ เริ่มโมโหแล้ว”

คำพูดติดตลกจากปากของพี่ตองเกี่ยวกับความสัมพันธ์ลุ่มๆ ดอนๆ ที่กำลัง “ไปไม่รอด” กับสามีชาวอินเดียในตอนนี้ทำให้น้องตองที่ขยับไปถึงการตัดสินใจแต่งงานกับสามีชาวอินเดียของพี่ตองไม่ได้

“ตอนนั้นพี่ตัวคนเดียวด้วย ก็กลับไปพักที่เดิม ร้องให้ทุกวันจนพอมเลยจนมีคนถามว่าป่วยรึเปล่าจากอ้วนๆ อวบๆ ตระมอใจเรื่องลูก ปกติพี่ก็เป็นคนเล่นอินเทอร์เน็ตนะ เพราะกลางคืนดึกๆ ก็ไปร้านเน็ตตลอด กลุ่มใจนอนไม่หลับก็ไปร้านเน็ต ตีสามตีสี่ก็ไปทุกคืน ร้านปิดถึงกลับ ที่นี้ก็เจอสามีคนนี้ในไอซีคิวเขาก็ชวนคุย แล้วเขาก็โทรมาหาบอกว่าจะมาไทย เขาก็มาจริงๆ มาที่กรุงเทพ”

จุดเริ่มต้นความสัมพันธ์ของพี่ตองเกิดขึ้นในสังคมออนไลน์บนระบบอินเทอร์เน็ต ระบบสื่อสารที่มีเครือข่ายใหญ่โตครอบคลุมเกือบทั่วทุกมุมโลก ซึ่งกลายเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมปัจจุบันที่ถือว่าเป็นยุค “โลกาภิวัตน์” ซึ่งการติดต่อสื่อสารในยุคโลกาภิวัตน์โดยใช้อินเทอร์เน็ตเป็นตัวเชื่อมต่อถึงกันนี้เองที่ทำให้ “พรมลิจิต” เกิดขึ้นกับชีวิตของพี่ตองอีกครั้ง โดยครั้งนี้ถึงแม้ว่าสามีชาวอินเดียของพี่ตองจะทำงานเป็นนักโปรแกรมเมอร์อยู่ที่ประเทศเลบานอนก็ตามที แต่การเข้าเป็นหนึ่ง

ในสังคมออนไลน์ก็ทำให้พี่ตองและเขาพบเจอกัน “พี่ก็ไปหา พาเขาไปเที่ยว เขาก็ชอบพี่มากนะ แต่พี่รู้สึกว่าเขาไม่ชอบเขาเลย แต่พี่ก็สงสาร มองว่าถึงแม้เขาจะหน้าตาไม่ดีตัวดำๆ แต่คนเรานั้นไม่ได้มองที่ตรงนั้น ไม่อยากมองคนที่ภายนอก ตอนนั้นพี่ก็ไม่อายใครที่ไปเดินกับเขา พอถึงวันกลับ เขาก็ไม่ยอมกลับ พอถึงสนามบินก็ไม่ยอมกลับ เช็กอินแล้วก็ขอออกมาอีกเพื่อที่ว่าอยากจะเจอพี่ จนจะตกเครื่องบินแล้ว ตอนนั้นพี่ก็เริ่ม

รู้สึกดีเลยว่า เธอรักเราขนาดนี้เลย ก็ตอนนั้นไม่มีใครเวลามีใครมารักเราขนาดนี้มันก็รู้สึกดีใจ แล้ว เขาก็กลับไปแต่โทรหาเราทุกวัน”

ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างพี่ตองกับสามีชาวอินเดียนี พี่ตองไม่ได้คาดคิดมาก่อนว่า จะ “จริงจัง” แตกต่างความรู้สึกที่เกิดขึ้นผ่านระบบออนไลน์ที่ทำให้สามีของพี่ตองรู้สึกจริงจังมาก ซึ่งพี่ตองก็ไม่เคยรับรู้ว่าจุดเริ่มต้นนี้จะนำไปพาชีวิตของพี่ตองเปลี่ยนแปลงไป

3.2.1 พรหมลิขิตบนโลกเสมือนจริง

“การคบกันทางอินเทอร์เน็ตก็เหมือนพี่กับเขาคบกัน คุยกันดีสามสี่ เหมือนโลกจินตนาการ พอมาเจอกันก็รู้ว่าไม่ใช่ เขาก็รู้ว่าพี่ไม่ได้รักเขา กับพี่ก็รู้เลยว่าเขาไม่ใช่ แต่เขาก็ดันทุรังตอนที่เจอที่กรุงเทพพี่รู้เลย แต่ในอินเทอร์เน็ตมันก็คุยกันโอเลิฟยู โอmysugง่ายที่จะพูดออกมาในมันไม่ได้ใจหน้าใจ การพูดน้ำเสียงบุคลิกทุกอย่างมันไม่ใช่ใจ แต่พอพี่จะพูดออกไปเลยว่าจะไม่ชอบ ก็กลัวเขาเสียใจ ในเน็ตมันพูดง่าย”

อินเทอร์เน็ตกลายเป็นการสื่อสารที่สร้างกระบวนการทัศนและวัฒนธรรมใหม่ซึ่งเปลี่ยนแปลงชีวิตคนนับล้านในยุคโลกาภิวัตน์และแม้จะเป็นการสื่อสารที่ “เสมือนจริง” แต่ทว่าสำหรับผู้หญิงแล้ว โลกอินเทอร์เน็ตกลับเป็นสิ่งที่ “สร้างความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมระหว่างเพศ” ได้ง่าย และการสนทนาผ่านโปรแกรมออนไลน์ถูกมองว่าเป็นการง่ายที่จะเอื้อให้ผู้ชายที่ต้องการจะสนทนากับผู้หญิงเข้าหาผู้หญิงในรูปแบบของการปลอบใจโดยใช้การเสนอภาพของตนเองในทางที่ดี ซึ่งทำให้ผู้หญิงไว้วางใจผู้ชายง่ายขึ้นจนสามารถพัฒนาไปสู่การนัดพบหรือสานต่อความสัมพันธ์ต่อไปซึ่งระบบนี้เอื้อให้เกิดความเสี่ยงต่อผู้หญิงที่จะถูกล่วงละเมิดทางเพศจากผู้ชายที่ตนเองไม่รู้จักตัวคนที่แท้จริง (ชายไทย รักษาชาติ, 2550: 140-175) หรือแม้กระทั่งในคอลัมน์ หนึ่งบนหน้าหนังสือพิมพ์ (ไพรัตน์ พงศ์พานิช, 2551: 17) ที่เขียนถึงชีวิตผู้หญิงอเมริกันคนหนึ่งหลงใหลผู้ชายที่สนทนาคู่กันผ่านอินเทอร์เน็ตมากจนถึงขั้นหย่าขาดกับสามีแต่ก็พบว่าตัวจริงของชายคนนั้นไม่เหมือนกับที่เธอจินตนาการไว้ ทำให้เธอต้องกลับไปกอดกอดตัวของตนเองในชีวิตจริงคืนมา

ดังเช่นในประสบการณ์ของพี่ตองที่แม้ว่าจะตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองที่มี แต่ความรู้สึกโดดเดี่ยวในใจก็ทำให้พี่ตองตัดสินใจตกลงคบกันกับสามีชาวอินเดียนีที่ดูจะ “รักจริง” บนโลกอินเทอร์เน็ต

“เขาก็ถามว่าจะมาเที่ยวที่นี้ไหม ชวนไปเที่ยวที่ทำงานเขาในเลบานอน เขาส่งตัวเครื่องบินมาให้ พร้อมวีซ่า เขาก็มาให้ ทำไปทีนั้นทำยากนะ เขาก็ทำหมด พี่ก็เลยไม่กลัว เพราะเชื่อว่าคนนี้จริงใจ พี่ก็ไปเขาก็รอรับ”

จนเวลาผ่านไปหนึ่งเดือน ก็ถึงเวลาเดินทางกลับ แต่ทว่าสิ่งที่พี่ตองไม่ได้คาดคิดก็เกิดขึ้น

“ปัญหาคือแบบว่าเขาไปบอกสถานทูตอินเดียว่าเขาจะแต่งงานกับพี่ บอกทุกคนเลย แบบว่าหลอกพี่มาแต่งงาน บอกเพื่อนว่าจะแต่งงาน เพื่อนๆ เขาก็บอกว่าดีใจด้วยว่าจะแต่งงานพี่ก็อะไร ไม่รู้เรื่องเลยนะว่าจะแต่งงาน พี่ก็บอกไปเลยนะว่ามาเที่ยวเฉยๆ พี่ไม่ได้รักเขา เขาก็บอกว่าถ้าไม่แต่งงานจะฆ่าตัวตาย พี่นั่งร้องไห้เลย ตอนนั้นเขาน่ากลัวมาก”

ความคาดไม่ถึงนั้นทำให้พี่ต้องแทบจะหาทางออกไม่พบ ผลของการอยู่ในสังคมออนไลน์นำพาพี่ต้องมาไกลกว่าที่เคยรับรู้ สิ่งเดียวที่พอจะทำได้คือการนั่งร้องไห้และโทรหาสามีเก่าชาวฮ่องกง

“พี่มีลูกที่รออยู่ที่ไทย พี่ต้องกลับไป ถ้าแต่งงานกับเขา พี่จะกลับไปได้ไง คิดถึงลูกทำใจไม่ได้ ตอนนั้นหย่าเสร็จแค่สามเดือนเอง พี่โทรมาหาสามีเก่า เขาก็ถามว่าอยู่ไหน กลับมาบ้านๆ คือพี่ยังรักเขาอยู่ คือถ้าเป็นแบบนี้กับเขา พี่ก็เสียโอกาสแล้ว ต่างฝ่ายต่างก็ไม่มีโอกาสปรับความเข้าใจแล้ว”

แต่สุดท้ายพี่ต้องก็ยอมแต่งงานกับสามีชาวอินเดีย เพราะเห็นแก่ “ความรัก” ของเขา

“แล้วพี่ก็บอกว่าช่างเถอะ เขารักเรามากขนาดนั้นมันก็จะมีชีวิตที่มีความสุขอยู่หรือหอกในเมื่อเขารักเรา ตกกะใดพลอยโจนก็เลยแต่งก็ได้ วันแต่งงานพี่ยังร้องไห้อยู่เลย แบบว่าไม่อยากแต่งเข้าใจไหม และพอแต่งเสร็จก็ร้องไห้ทุกวัน กรีดเลย”

พี่ต้องใช้ชีวิตอยู่ที่เลบานอนสามเดือนโดยที่ “ร้องไห้” ทุกวัน และนอกเหนือจากนั้น การเผชิญกับ “โรคชัก” ของสามีแม้จะทำให้พี่ต้องตกอกตกใจแต่กลับยังทำให้พี่ตงนั้นรู้สึก “สงสาร” เขามากขึ้น

“ช่วงแรกเขากล่อมพี่นอนทุกวันแบบเล่าเรื่องนั้นเรื่องนี้ให้ฟัง ตอนกลางวันมีอะไรทำก็ไม่ใช่ไร แต่ตอนนอนก็ร้องไห้ทุกคืน พี่กลัวเพราะเขาป่วยด้วย เขาชัก ตอนแรกพี่ก็กลัว พอไปกินข้าวกับเพื่อน เขาก็ชัก พี่ก็เอามืออุดปากเขา พี่ก็สงสาร เขาชักบ่อยจนไม่รู้จะทำไง ตอนนั้นพี่ก็ทิ้งเขาไม่ได้ อยู่ได้สามเดือนพี่ก็บินกลับเมืองไทย ไปดูลูกแล้วพี่ก็กลับมาดูเขา อยู่ที่เลบานอนอีกประมาณสองเดือน เขาก็หมดสัญญา เลยกลับอินเดีย พี่ก็กลับไทย”

จนเวลาผ่านไปหลายวัน พี่ตงก็ไม่ได้รับข่าวคราวจากสามีชาวอินเดียเลย พี่ตงเริ่มผิคลังเกตุจิงหาทางติดต่อเขา

3.2.2 “เมียต่างดาว” นอก “วรรณะ”

ภาพของทัศนคติในการออกไปทำงานนอกประเทศของคนในประเทศกำลังพัฒนา ทำให้เห็นถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและตัวตนดังเช่นที่สามีชาวอินเดียของพี่ตงเป็นอยู่ การตัดสินใจแต่งงานกับ “ผู้หญิงต่างประเทศ” ที่พบเจอกันบนโลกอินเทอร์เน็ตนั้นเป็นที่ยอมรับว่า

กระบวนการโลกาภิวัตน์และทุนนิยมมีส่วนในการตัดสินใจในครั้งนี้ ซึ่งแม้ว่ามันจะเป็นสิ่งที่กระทบต่อวัฒนธรรมของตนเองเมื่อกลับไปยังสังคมที่ตนเองจากมาก็ตามที

“แล้วเขาก็หายไปเลยนะ พี่ก็ไม่ได้ทำอะไรเขาไม่โทรศัพท์มาเลย แต่ตอนนั้นพี่ไม่รู้ว่าเขาเกิดเรื่องคือแม่เขาเอาเงินที่เขาทำงานได้ไปหมดเลยเพราะเงินเดือนส่งเข้าธนาคารที่อินเดีย เป็นชื่อของที่บ้าน พี่ก็โทรไปหาเพื่อนเขาที่อยู่อีกประเทศหนึ่งที่ไซปรัส พี่ก็ห่วยเพราะก็แต่งงานแล้วนะ เพื่อนเขาก็โทรหาเขาที่อินเดีย แล้วเขาก็โทรมาหาพี่ เขาก็ให้พี่ซื้อตั๋วเครื่องบินไปอินเดีย พี่ก็สงสัยเพราะเขาก็แต่งงานกันแล้ว เป็นหน้าที่ภรรยาที่จะต้องกลับไปอยู่กับเขาไง ถึงไม่มีเงินก็ต้องไป เพราะถ้าเราทิ้งเขาก็เหมือนกับว่าเราเห็นแก่เงิน เราไม่ใช่อยู่กับเขาเพื่อเงิน พี่ก็บินไปอินเดีย เขาก็มารับที่สนามบินแล้วพาไปที่บ้าน”

สาเหตุที่การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมไม่ได้เป็นที่ยอมรับของครอบครัวในสังคมอินเดียวรรณะพราหมณ์ เพราะถือว่าการแต่งงานในสังคมอินเดียนั้นต้องมีการพาดพิงเรื่องชนชั้นวรรณะ (Caste) และเครือญาติ (Kinship) เพราะทั้งสองสิ่งนี้มีความสำคัญ การแต่งงานในวงศ์วานเครือเดียวกัน (Endogamy) หรือการแต่งงานใน ชนชั้นวรรณะเดียวกันหรือ Sub- caste group เป็นสิ่งสำคัญในทางสังคมที่มีระบบวรรณะ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะสัมพันธ์กับการปกครองที่มีความเชื่อทางด้านความบริสุทธิ์ (Purity) และความไม่บริสุทธิ์ (Impurity) ของสายเลือด (Partricia Uberoi ed., 1999: 230-233)

วรรณะพราหมณ์ถือว่าเป็นวรรณะที่สูงที่สุดในสังคมอินเดีย ดังนั้นจึงมีการยอมรับการแต่งงานนอกวงศ์วานได้ยาก ซึ่งเชื่อว่าคนจากวรรณะต่ำกว่าจะนำมาซึ่งสิ่งสกปรกและมลภาวะ (ยศ สันตสมบัติ, 2548: 106) การแยกวรรณะพราหมณ์ออกจากวรรณะอื่นๆ ที่เห็นได้ชัดเจนคือจากประสบการณ์ของฉันทน์ที่พบว่า หากจะเข้าบ้านสักหลังในเมืองนี้ การเข้าบ้านจากคนวรรณะพราหมณ์จะเป็นสิ่งที่ “เป็นไปได้ไม่ได้” นอกจากว่า ผู้เข้าจะมาจาก “วรรณะพราหมณ์ที่ไม่รับประทานเนื้อสัตว์” เหมือนกัน หรือว่าการแยกหอพักของบางแห่งที่ให้เฉพาะ “คนจากวรรณะพราหมณ์” เท่านั้น ซึ่งความเคร่งครัดอันมากมายเหล่านี้จะไม่พบเจอในคนวรรณะอื่น วัฒนธรรมการแต่งงานแบบคลุมถุงชน (arranged marriage) โดยครอบครัวจึงค่อนข้างที่จะเคร่งครัด ดังนั้นการไม่ยอมรับจากสมาชิกในครอบครัวที่มีต่อ “สะใภ้ชาวต่างประเทศ” และ “นอกวรรณะ” จึงเป็นสิ่งที่ต้องเผชิญ

“แม่เอาเงินเขาไปไม่ยอมคืนก็เพราะแต่งงานกับพี่ แยกเขาถือว่าแต่งงานกับคนนอก ศาสนามันผิดใจ เขาเป็นเวจ (vegetarian) มาตลอดชีวิตแถมวรรณะพราหมณ์อีก แม่เขาก็ไม่ยอมรับไง พี่ไม่เคยเจอแม่เขาเลย”

การแต่งงานที่ไม่เป็นที่ยอมรับของครอบครัวสามีทำให้สามีที่ต้องตกอยู่ในสภาพถูกขับออกจากบ้าน การรับรู้ว่าเป็นที่ต้องการของครอบครัวสามีทำให้ชีวิตของพี่ตองที่กำลังเริ่มต้นในอินเดียจึงขาดแคลนไปหมดทุกอย่าง

“บ้านเช่าเล็กๆ เดือนละพันกว่า มีแต่เสื้อผ้าในกระเป๋าเดินทาง เขาก็เอาเสื้อผ้านั้นแหละมาปูนอน ส่วนมากก็เสื้อผ้าของพี่ด้วย เขาอยู่อย่างนั้นมาหลายวันแบบไม่มีอะไรเลย อยู่แบบคนหมดอาลัยตายอยาก ไม่มีเงินเลย พี่ก็มีสร้อยเพชร ต่างหูเพชรที่เขาเคยซื้อให้ตอนแต่งงานกัน แหวนทับทิมไพลิน พี่ก็ยื่นให้เขาบอกว่าไปเข้าแบงก์หรือไปจำนำก็ได้ เขาก็เอาไปแล้วก็ร้องให้ได้เงินมาก็ซื้อที่นอน เติง เต่าแก้วมาทำกับข้าว เขาก็ไปบ้านแม่ทุกวันกลับมาก็นั่งเหงา”

แม้จะขายเครื่องเพชรได้เงินกว่าแสนรูปี แต่ว่าการตกงานของสามีก็ไม่ได้เป็นความรู้สึกที่มั่นคงนัก ทำให้ทั้งคู่ต้องใช้จ่ายอย่างประหยัด

“ตอนนั้นพี่เริ่มทำอาหารแขกง่ายๆ ผัดมะเขือ บร่ายวันก็สิบรูปี ไข่ มะเขือ สองสามรูปี ทำกับข้าวง่ายๆ ตามมีตามเกิด ผัดใส่เกลือ ไม่มีซอส ไม่มีอะไร มาแรกๆ ผัดมะเขือก็ออกแนวจืด ทำอาหารจีนจืดจืด พี่ไม่ติดกับอาหารมีอะไรก็กินอันนั้น ไม่สำคัญมากเลยอยู่ได้”

ช่วงเวลานั้นเป็นช่วงเวลาพี่ “ยาก” สำหรับพี่ตองเพราะนอกจากการที่รับรู้ตัวเองไม่ถูกยอมรับจากครอบครัวสามีชาวอินเดียแล้ว การตกงานของเขาก็กังวลสร้างความเครียดให้กับพี่ตองมากพอๆ กับเรื่องของลูกที่ไม่ได้ติดต่อกับพี่

“พี่เหงามาอยู่ใหม่ๆ อยู่บ้านก็เครียดร้องไห้ทุกวัน คิดถึงลูก พี่ก็ฝันถึงลูก หลากหลายอย่าง กอดกันแล้วไม่ได้ไปหาลูก ส่วนเขาก็ป่วย เขาชักก็หาอะไรให้เขากัดก็รอเขาหาย พอฟื้นเอาลูกโคสให้เขากิน ก็อยู่ไปอย่างนั้น แล้วพี่ก็ร้องไห้ทุกวันอัดอั้นใจว่าเขาจะไ้งานใหม่ เกือบปีกว่าจะไ้งาน เขาเลิกงานมาก พี่บอกให้ทำไปเหอะ พี่ไปไหว้พระทุกวัน นั่งเล่นที่สวนบ้าง ไกลนะพี่ก็เดินๆ ไปไหนก็เดินไป ไม่มีตั้งค้ขึ้นรถเมลันะ ไปวัดพระนารายณ์ทุกเย็นพี่เดินไปตลอด”

แต่สิ่งที่สร้างความตระหนกให้พี่ตองมากที่สุดในการมาอยู่เดือนแรกก็คือ “การถูกข่มขู่ทางหนี้” ซึ่งสามีแทบไม่ได้อธิบายเลยว่าสาเหตุมาจากอะไร

“มาอยู่เดือนแรกมีคนเอารถคู่มาทวงหนี้ เดินถนนคี่ๆ มีรถคู่มาจอดทวงหนี้ ดบเขานะ แต่เขาเจียบ พี่ก็กรีดพี่ก็ร้องไห้อยู่ๆ มาตบแฟนเรา เขาก็ตั้งขึ้นรถ อยากรู้จักว่าบ้านอยู่ไหนก็มาทวงหนี้ พี่ก็บอกให้เขาจ่าย แบบพี่ก็รู้สึกแย่งว่าในชีวิตนี้ไม่เป็นหนี้ใคร แต่พี่ก็ไม่รู้ว่าเรื่องราวจริงๆ มันเป็นไง”

ด้วยสถานะที่กดดันหลายๆด้านทำให้พี่ตองคิด “ฆ่าตัวตาย”

“พี่เคยกินยาตายตอนมาอยู่ใหม่ๆ พี่เครียด ไม่อยากจะอยู่เลย ตอนนั้นเขาก็ตอกไข่ให้พี่กินให้พี่อ้วกออกมา เขาไม่กล้าไปโรงพยาบาลมันเรื่องใหญ่ใจ พี่ฟื้นมาเขาก็ไม่ว่าอะไร ก็เป็นแรง

กอดันว่ากลับไปเมืองไทยจะบอกใครว่าไงต้องมาตั้งตัวใหม่ ไม่มีใครรู้ว่าแต่งงาน แม้ก็ไม่รู้ที่
ไม่บอก”

เมื่อผ่านไปเกือบหนึ่งปีสามีชาวอินเดียก็ได้งานทำ ซึ่งทำให้พี่ต้องรู้สึกมีความหวังมากขึ้น
และเมื่อเขาต้องไปฝึกงานที่ประเทศแคนาดา พี่ต้องจึงกลับเมืองไทย

“เขาก็ได้งาน เขายกกว่าเขาไปแคนาดาเดือนหนึ่ง ไปฝึกงานเงินเดือนสองหมื่นกว่า
พี่ก็เลยไปบวชที่วัดไร่เปิง อยู่ที่เชียงใหม่ ใจ ดูทางอินเทอร์เน็ตบอกว่าวัดไร่เปิงดี ไปครั้งแรกอยู่
สิบสี่วัน เขาให้ใส่ชุดขาว ไปสมาทานศีลแปดชิพราหมณ์ ห้ามร้องรำทำเพลงห้ามดูทีวี ห้ามคุยกัน
จับกลุ่มนิทานกัน เข้าก็มารวมกันสวดมนต์ไหว้พระนั่งสมาธิ ช่วงนั้นพี่ก็ลืมใจ ใจพี่ก็คิดว่าเรามีบาป
หรือไปทำกรรมไว้เมื่อชาติที่แล้ว อีกอย่างแม่แฟนเกลียดเรามาก มีแต่ปัญหาเรื่องที่ดินเรื่องอะไร
ต่างๆ เขาก็เศร้าซึมตลอด ทะเลาะกับแม่จนด้วยพอไปวัดก็คิดได้ว่าเป็นเจ้ากรรมนายเวรก็ให้เขาไป
พอเขากลับมา พี่ก็บอกเขาว่าอะไรที่เมื่ออยากได้ก็ให้เขาไป ไหนๆ ก็เป็นแม่”

3.2.3 การปรับตัวท่ามกลางความแตกต่างทางวัฒนธรรม

การปรับตัวของพี่ต้องให้สามารถอยู่ในสังคม “แขก” อินเดียได้เป็นอย่างดีไม่ยากนัก
ทั้งเรื่องอาหารและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างจากสังคมที่พี่เคยอยู่มากมาย ทั้งเรื่องเสื้อผ้าการ
แต่งกายจนถึงเรื่องการค้าชีวิต

“มาถึงข้าวกินไม่ได้ กิน ไข่ต้มกับเกลือ อาหารแขกกินก็ไม่ได้ ไปไหนก็ไม่กล้าขึ้น
รถเมล์กลัว ไปไหนคุยไม่รู้เรื่อง”

แต่จากการเอาตัวรอดด้วยตนเองมาตั้งแต่อายุน้อย และเป็นแม่บ้านที่ต้องเอาใจใส่
สมาชิกในครอบครัวมาเป็นเวลาเกือบสิบปีทำให้พี่ต้อง “เรียนรู้” ที่จะสังเกตคนอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็น
ส่วนหนึ่งที่ทำให้พี่ต้องเรียนรู้ภาษา ลักษณะท่าทางของคนรอบข้างได้รวดเร็ว

“เวลาเขาพูดพี่ก็จับสังเกตคนเวลาพูดว่าเขาคุยอะไร เมื่อก่อนอยู่มากก็ไม่รู้จักใครมีแต่ป่า
ข้างบ้านก็สอนบ้าง อย่างภาษาที่คนเมืองนี้พูดก็ไม่มีใครสอนจริงจัง สามีไม่สอนกลัวพี่ฉลาดมั่ง
รู้แค่สวัสดิ์ ไปซื้อผักซื้อไร ขายผัก ขายดอกไม้อะไรพี่ก็รู้ เข้าใจเกี่ยวกับตลาดซื้ออาหารจะรู้ อยู่เมืองนี้คน
พูดอังกฤษได้ไฉไลไม่มีปัญหามาก มาใหม่ๆ พูดกับสามีก็ขอให้เขาพูดซ้ำๆ”

ชีวิตที่อินเดียเป็นสิ่งที่พี่ต้องต้อง “ทำใจให้กล้า” ด้วยสภาพแวดล้อมที่ไม่คุ้นเคย ความ
สะดวกสบายก็เป็นสิ่งหนึ่งที่ “มีน้อย” กว่าฮ่องกงและเมืองไทย

“เรื่องคนพี่ก็ไม่รู้ลึกว่าคนเขาแยอะไรนะ พี่ว่าแรกๆ ลำบากเรื่องขึ้นรถเมล์มากกว่า เพราะ
ชายหญิงแยกกันนั่งเวลาจะลงก็ต้องคอยดูเขา ข้ามถนนก็ยาก ข้ามนานมากที่ข้ามไม่เป็นเลย
ตอนแรกๆ พี่ยืนอยู่นั่นแหละ อยู่อินเดียยากที่สุด ลำบากที่สุดแต่ที่อยู่ได้”

แต่สิ่งหนึ่งที่พี่ตองตระหนกอยู่เสมอและพี่ตองบอกว่าสำคัญที่สุดในการดำรงชีวิตอยู่ในแต่ละสังคมคือ การทำตามวัฒนธรรม วิถีชีวิตของสังคมที่ตนเองได้เข้าไปอยู่ พี่ตองเลือกที่จะแต่งกายในชุด “ปัญจาบี” รวมถึงการนับถือพระเจ้าของศาสนาฮินดู เพื่อ “ความสบายใจของสามี” เช่นเดียวกับช่วงที่อยู่ในห้องงักที่พี่ตองทำตาม “จารีต” ทุกอย่างที่คนในสังคมปฏิบัติ

“ใส่ชุดปัญจาบีตลอด ไม่อยากผิดแผกจากคนอื่น เบื่อด้วย ไปไหนอึดอัดคนมอง พวกหนุ่มๆ ก็แซวตะโกน มันลามปามใจเราเป็นผู้หญิงด้วย พี่ก็เลยใส่ชุดแขกเมื่อก่อนที่ที่บ้านนอกมากพอแต่งตัวกลมกลืนเขาจะให้เกียรติเราไปเพราะพวกคนแขกจริงๆ ถึงจะใส่ พี่แต่งชุดแบบเขา พวกหลวงลามก็ไม่กล้าใจพี่เลยแต่งเอง พี่พยายามปรับตัว ไปไหนทำให้เหมือนประเพณีเขา เข้ากับเขาให้ได้ เพื่อความสบายใจของเรา สามีเราจะได้อยู่ได้ อยู่ที่นี่ได้ สังคมยอมรับได้ง่าย คนแขกจะรู้สึกดีกับเราไหมเห็นเราทำเหมือนเขาไหว้พระเขา”

นอกจากการพยายามปรับตัวเองภายใต้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมแล้ว พี่ตองยัง “คิด” และตีความถึงความ “แตกต่าง” ทางวิถีคิด วิถีชีวิตและความเชื่อเหล่านั้นให้เป็นไปใน “มุมมอง” ของตนเองอีกด้วย ซึ่งนอกจากจะสร้าง “ความสบายใจ” กับตนเองแล้ว ยังเป็นการตั้งคำถามให้กับผู้ฟังเช่นกัน หรือคนรอบตัวอีกด้วย

“สามีเป็นฮินดูถ้าเราเอนดีไม่ไปเขาก็ไม่สบายใจก็ต้องไป เราก็มองว่าพระนารายณ์ก็เป็นปางหนึ่งของพระพุทธเจ้าเราก็จะคิดง่ายขึ้น ไหว้พระเจาก็เรื่องไม่ใหญ่ ไม่ได้ไปฆ่าแกงใคร ให้เขาสบายใจ”

3.2.4 การเรียนรู้การเป็น “เมียที่ดี” ในสังคมฮินดู

หลังจากนั้นชีวิตของพี่ตองในอินเดียก็เริ่มดีขึ้น จึงย้ายไปอยู่ในอพาร์ทเมนต์สองห้องนอนสองห้องน้ำหนึ่งห้องครัวที่กลายเป็นที่อยู่ปัจจุบันนี้ ด้วยสภาพแวดล้อมที่ไม่สามารถทานอาหารนอกบ้านได้ง่าย พี่ตองจึงต้องเริ่มทำอาหารง่ายๆ ให้สามีรับประทานด้วยการเริ่มสังเกตรสชาติหรือหน้าตาอาหารที่สามีสามารถรับประทานได้

“เขาได้งานก็ย้ายบ้าน ไปที่อยู่ปัจจุบันแหละ ใกล้ที่ทำงานด้วย ตอนนั้นเช่าเดือนสองพัน พี่ก็ทำกับข้าวทุกวัน เดินไปส่งให้ที่ทำงาน พี่ทำกับข้าวแบบว่าธรรมดา สามีก็ไม่สอนกับข้าวแขกเลย เพราะเขาก็ทำไม่เป็น พี่ก็ผสมผสานกันไปเพราะกับข้าวแขกส่วนใหญ่มันจะเลอะๆ พี่ก็ทำพอให้เขากินได้คือผัดมะเขือก็เอาแบบสุกเลอะๆ เลย ก็ถามใจว่าเขาชอบแบบนี้ไหม ถ้าเขาชอบก็ทำไม่ชอบก็เปลี่ยน ตอนนั้นพี่ก็ยังไม่กินอาหารแขก มีแต่กินแกงไก่เอง เป็นอาหารแขกเลยก็ไม่ได้เคยกินส่วนใหญ่พี่ก็ทำกับข้าวตลอด”

เพื่อนเพียงคนเดียวของพี่ตองคือ “ป้าบ้านข้างล่าง” ซึ่งพี่ตองเรียนรู้การทำอาหารด้วยในระยะเวลาแรกๆ ที่มาอยู่ เมื่ออยู่กับป้าคนนี้ทำให้พี่ตองรู้สึก “ไม่โดดเดี่ยว” เช่นเดียวกับการมีเพื่อนชาวจีนที่เคยช่วยสอนพี่ตองทำกับข้าวที่ฮ่องกง

“ตอนนั้นป้าข้างล่างเขาก็สอนพี่ทำไง พี่ก็ไปดูเขา ตอนนั้นพี่ไม่รู้จัก แต่เขาเป็นเพื่อนบ้าน เขาก็มาเคาะห้องมาชวนคุย ว่างๆ ให้ลงไปดูเขาทำกับข้าว ป้าเขาจะทำกับข้าวไม่พื้ๆ เพราะเขา รวยไง ทำแกงนั้นแกงนี้ ตอนนั้นอยากทำกับข้าวให้สามีกินไง พี่อาจใส่เครื่องเทศไม่ครบทุกอย่าง ใส่ไม่เยอะ ใช้ไม่กี่ตัว ก็เรากับกับข้าวเป็นอยู่แล้วเราแค่ดูก็ได้ อย่างปาลักปานิเยร์ แกงผักโขมบด ใส่กับเต้าหู้นม พี่ที่เคยทำนะ เอานมมาต้มเดือดๆ แล้วใส่น้ำมันลงไป นมก็จะจับตัวกันเป็นก้อน เขาเรียกปานิเยร์ เราก็เอามาตัดๆ แล้วก็ทำกับแกง ป้าเขาใจดีนะเขาก็จะบอกพี่ให้ทำกับข้าวให้สามีทานตลอด”

การเรียนรู้ “ความรู้” เรื่องอาหารที่พี่ตองบอกว่าช่วยคลายความรู้สึกอ้างว้างในใจนั้นถูกส่งผ่านจากผู้หญิงคนหนึ่งสู่อีกคนหนึ่งซึ่งอยู่ในพื้นที่ในบ้าน ความรู้เหล่านี้แม้จะแตกต่างกันในแต่ละ “วัฒนธรรมการกิน” แต่ทว่ากลับคล้ายกันอย่างมากในเรื่องของ “การติดต่อ” ระหว่างผู้หญิงกับผู้หญิง ฉะนั้นสังเกตได้จากเรื่องเล่าของพี่ตองที่กล่าวถึงการโยกย้ายไปอยู่ในสองประเทศที่แตกต่างกันทั้งความเชื่อ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรมนั้นมีการปรับตัวที่แตกต่างกันออกไป สิ่งหนึ่งที่ทำให้พี่ตองที่เป็น “เมีย” “แม่” และ “แม่บ้าน” รับรู้คือ “การเรียนรู้จากผู้หญิงด้วยกัน” เกี่ยวกับทักษะเรื่อง “ในบ้าน” ฉะนั้นเห็นว่าความรู้ที่ถ่ายทอดให้กันนั้นทำให้ “ผู้หญิงที่แปลกถิ่นอย่างพี่ตอง” สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่เธอต้องปรับตัวได้

ชีวิตของพี่ตองดำเนินไปเรื่อยๆ พี่ตองเริ่มมีความสุขกับชีวิต “แม่บ้าน” ในอินเดียอีกครั้ง กิจกรรมประจำวันของพี่ตองเป็นสิ่งที่พี่ตองบอกว่า “ทำเหมือนที่ฮ่องกง” เพียงแต่ปรับเปลี่ยนจาก “ไหว้เจ้ามาเป็นไหว้พระเจ้า” จากต้อง “ทำอาหารจีนมาทำอาหารแขก” และจาก “ภาษาจีนต้องมาพูดอังกฤษ” และจากที่มี “คนอยู่มากมายในครอบครัวใหญ่ของสามีชาวฮ่องกงกลับกลายมาเป็นอยู่เพียงสองคนกับสามีชาวอินเดีย” แต่ชีวิตที่ต้องทำงานบ้านก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง

“พอสามีได้งานชีวิตก็มีความหวังขึ้น มีความสุข เข้ามาก็ไหว้พระสวดมนต์ตั้งแต่ตีสี่ทำแบบแขกเลยก็หัดเอง เขาก็บอกด้วยว่าธรรมเนียมทำอย่างนี้ เข้ามาตีสี่อาบน้ำสระผมทุกวัน เปลี่ยนเป็นเสื้อผ้าแบบใส่ไหว้พระ หาข้อมูลบทสวดพราหมณ์หาว่าเทพองค์ไหนสวดยังงี้ ก็สวดไปอย่างนั้น ชุดที่ใส่ไหว้พระไม่ใส่ร่วมกับใคร ใช้สีอะไรก็ได้ แต่ชุดนั้นห้ามไปทำอย่างอื่น แล้วก็มาไหว้พระสวดมนต์ พี่ถือพุทธ แต่ที่บ้านนี้ก็มีพระนารายณ์เป็นหลักเป็นองค์ประจำบ้าน และก็จะมีพระแม่อุมาเทวี พระพิฆเนศวร ลูกของพระศิวะอีกองค์คือกุมาราสวามี และก็ ปาจาเร ไชวารีถ้าเกิดขึ้นบ้านใหม่ต้องมีเทพองค์นี้อยู่ดูแลรักษาบ้าน เมียบาราจี ก็เมียพระนารายณ์นั่นแหละ และ

อีกองค์หนึ่ง สัตยานารายณ์ และกัโหว่พระราศีสุริยะก็ถือออกไปโหว่ตรงระเบียบละก็จบแล้วก็ขอพร ถวายดอกไม้ ทำขนมหวาน และทูลอุทิศพรว่าถวาย พี่ก็จะขอพรให้สามเณรเจริญก้าวหน้าเป็นเจ้านาย พี่ขออย่างนี้ตลอด เพราะเขาเป็นสามเณรใช้ไหม เขาดีเราก็ดูด้วยใจเขาจะได้ดูแลครอบครัวเราก็คงให้เขาไม่ได้ขอให้เราเอง เสร็จแล้วพี่ก็จะนั่งสมาธิเดินสมาธิที่เรียนมาชั่วโมงครึ่ง”

เห็นได้ว่านอกเหนือจากงานบ้านแล้ว การบูชาเทพเจ้าก็เป็นสิ่งที่พี่ต้องต้องทำ ซึ่งแม้ว่าพี่ต้องจะไม่ถือนับรวมเข้าไปในวรรณคดีตาม แต่ความที่มีสามเณรอยู่ในวรรณคดีพรหมณ์ พี่ต้องก็ยังคงถูกคาดหวังให้เป็นผู้ถือครองทางด้านศาสนา ที่แม้ว่าสามเณรจะไม่ทำแต่พี่ต้องก็จำเป็นต้องทำ เพราะเขายังคงเชื่อว่าฐานะของผู้หญิงวรรณคดีในพรหมณ์ต่างจากผู้หญิงสามัญทั่วไป การแต่งงานของผู้หญิงเปรียบได้กับการเข้าสู่พิธีกรรมทางศาสนาที่ต้องอุทิศชีวิตของตนให้กับการเป็นทาสของสามีและการบูชาไฟแก่เทพเจ้าที่ต้องกระทำเป็นประจำทุกวัน (ปราณี วงษ์เทศ, 2544: 227-228)”

“แล้วพี่ก็ไปต้มชา พอเสร็จเรียบร้อย สามเณรก็ตื่น เข้าเขาก็แค่กินกาแฟชา เขาก็มือโหว่พระเจ้าแล้วก็ไป ปกติคนแขกก็ทำ แต่เขาไม่ทำไง เขาบอกให้พี่ทำ เพราะทุกบ้านต้องทำ แล้วพี่ก็ทำงานบ้านใช้ไหม เพราะถ้าบ้านอยู่แล้วมีความสุขพี่ก็จะชอบปิดกวาดเช็ดถู สิบโมงเริ่มทำกับข้าว อีกทำน้ำส้ม ข้าวผัด สเปกเก็ตต์ อาหารจานเดียวหรือแกงแขกกับข้าวเดินเอาไปส่งให้เขา ตอนบ่ายพี่ถักโครเช ตุ๊กตา หรือลงไปคุยกับป่าข้างล่าง เลิกงานไปรับสามเณรหรือเดินไปสวน พอถึงเวลาก็โทรหาเขาถามว่ามาที่สวนไหม ก็เดินกลับบ้านพร้อมกันชีวิตลงตัวดี แต่สามเณรเขาชอบกลับบ้านดี ดิฉันดีห่าคือเขาจะกินข้าวตอนเย็นที่พี่ไปรับประมาณแปดโมงเย็นกินเสร็จและกลับไปทำงานอยู่กับเพื่อน เขามีความสุขที่อยู่กับเพื่อนมากกว่าอยู่กับพี่ พี่ก็รอ นั่งสมาธิรอบ้าง บางทีพี่ก็หลับ พอเขากลับมาพี่ก็ตื่น ก็อย่างนี้ตลอด ก็สวนกันตลอด แต่ว่าพี่ก็คิดว่าเขาขยันทำงาน บางทีได้รุ่งก็มี พี่ก็มีความสุขที่สามเณรขยัน ก็ไม่มีปัญหาอะไร เริ่มเก็บเงินกัน ซื้อมันที่อยู่เดี๋ยวนี้ เขาก็บอกพี่ว่าเป็นชื่อของเราสองคนบ้านก็เป็นของเรามีชื่อในธนาคาร อยู่มาเรื่อยๆ ก็มีความสุขดี”

ฉันมองว่าหากเปรียบเทียบกับบ้านที่ส่องกงแล้ว “พิธีกรรม” ที่ทำเกี่ยวข้องกับศาสนา และความเชื่อเป็นพิธีที่พี่ต้องทำเข้าไปมาทุกวันเช่นเดียวกับ “งานบ้าน” ประเพณีอื่น และเรื่องเล่าของพี่ต้องยังทำให้ฉันมองเห็นอีกว่าพิธีกรรมทางศาสนาที่ผู้หญิงทำภายในบ้านทุกวันนี้ยังเป็นการ “ขอพร” หรือ “ส่งความดีงาม” ให้กับสมาชิกในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่

ซึ่งเรื่องราวของพี่ต้องทำให้เห็นได้ว่าชีวิตของผู้หญิงที่เกี่ยวข้องกับศาสนานั้นเกี่ยวข้องกับอย่างใกล้ชิดกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ผู้หญิงทำให้ศาสนาเป็นเรื่องของ “ในบ้าน” ซึ่งเกี่ยวข้องกับความหมายทางจิตวิญญาณและพิธีกรรมที่อยู่ในชีวิตประจำวันของผู้หญิงเอง (ปราณี วงษ์เทศ, 2549: 101) ความสนใจในเรื่องศาสนาของพี่ต้องนั้นเริ่มต้นมาตั้งแต่วัยเยาว์ที่ “ชอบไปวัด ฟังธรรม” และ “ทำบุญ” ในศาสนาพุทธและเมื่อเข้าสู่ครอบครัวที่แตกต่างทางวัฒนธรรม ความรู้สึกที่ว่า

“ศาสนาเป็นสิ่งที่ดี” ก็ทำให้ฟ็องต้องรู้สึก “ไม่ชัดเจน” ที่จะปฏิบัติตาม “ความเชื่อและศาสนาอื่นๆ” การเรียนรู้ในเรื่องศาสนาของฟ็องเกิดขึ้นจาก “พื้นที่ในบ้าน” ซึ่งแตกต่างจากการเรียนรู้ของ “พราหมณ์ นักบวชหรือพระ” เพราะสิ่งที่ฟ็องเรียนรู้ไม่ได้เป็น “ความเหนือหรือด้อยกว่า” ของแต่ละศาสนาแต่เป็นความเชื่อใน “ความดีงามของศาสนา” ที่สัมพันธ์กับกำลังใจของบุคคลในครอบครัว แต่ถ้าจะถามฟ็องว่าสนใจศาสนาใดมากที่สุดฟ็องคงตอบว่า “ศาสนาพุทธ”

“พิธีของพราหมณ์เขาจะทำพิธีแบบว่าความเชื่อแบบสมัยโบราณ เชื่อเรื่องเทพเรื่องอะไร เขาไม่เชื่อเรื่องบาป ก็ถ้าไปชำระบาปที่แม่น้ำคงคาก็ล้างบาปแล้ว ก็บริสุทธิ์แล้ว พี่ชอบปฏิบัติแนวพุทธมากกว่าพี่ชอบเพราะพุทธเขาสอนให้ให้ทานมากกว่า ส่วนพราหมณ์ชอบร้องขอ เพราะเชื่อว่าตัวเองติดต่อพระเจ้าไงเลยร้องขอให้คนบริจาค”

ซึ่งความสนใจในศาสนาโดยเฉพาะศาสนาพุทธนี้เองที่เป็นพื้นฐานส่วนหนึ่งในการเรียนรู้ทางสังคมของฟ็องที่ว่าเรื่องราวของศาสนาพุทธที่ปรากฏออกมาในสังคมไทยได้สอดคล้องความเป็นเหตุที่ถูกต้องยอมรับความดีและความเสียสละ (สุวรรณ สถาอานันท์ ใน สุชาติ ทวีสิทธิ์, บรรณาธิการ, 2547: 163) นอกจากนั้นสิ่งหนึ่งที่ฟ็องเรียนรู้คือเรื่องของศาสตร์การดวง ซึ่งมาจากความรู้สึกที่ฟ็องบอกว่า “ไม่รู้อนาคต” การอยากรู้อนาคตท่ามกลางความ “สับสน” ในจิตใจทำให้ฟ็องเรียนดวงจากสามเณรอินเดีย

“พี่อยากเกี่ยวข้องกับชีวิต สามเณรพี่เป็น เขาเรียนมาจากปู่เขา พี่ไม่รู้เกี่ยวกับชีวิตไงเลยอยากรู้ อีกอย่างเขาชอบดวงให้พี่แล้วบอกว่า อย่างพี่ไม่ต้องทำงานหรือดวงเป็นรानी สบายอยู่แล้ว พี่ก็รู้สึกไม่ค่อยชอบไงเลยเรียนดูซะเลย”

การใช้ศาสตร์การอ่านดวงชะตาของฟ็องเริ่มมาจาก “ความไม่รู้” และ “รู้สึกไม่ชอบ” ในการทำงานที่สามเณรใช้ “ดวง” มาจำกัดขอบเขตในการคิดและตัดสินใจ

การแก้ไขปัญหา “ความไม่รู้” ของฟ็องจึงเป็นการริเริ่มเรียน “ดวง” อย่างจริงจัง เพื่อที่จะได้ “หยั่งรู้” อนาคตด้วยตนเอง ถึงแม้ว่าชีวิตจะเริ่มเข้าที่เข้าทางในอินเดียก็ตามแต่ สิ่งที่ฟ็องยังคงมีอยู่ลึกในจิตใจได้แสดงออกผ่านบันทึกที่ฟ็องเขียน

“วันศุกร์ เดือนกรกฎาสองห้าสี่เจ็ด สุขสันต์วันเกิดลูกทั้งสอง ขอให้มีความสุข วันนี้ตื่นนอนตอนตีสี่แล้วอาบน้ำเตรียมตัวไหว้พระ กำลังจุดไม้ขีดไฟ ไฟดับเลยได้ใช้เทียนที่จุดอ่านบทสวดมนต์ รู้สึกเบื่อเหลือเกินใครช่วยตอบได้ไหมว่าทำไมตั้งแต่เกิดมาจำได้ว่าชีวิตลำบากมาตลอด ตอนนี้อายุจะเต็มยี่สิบเจ็ดเดือนหน้า รู้สึกยังหาหนทางไม่พบเลย ยังไม่รู้เลยว่าจะทำยังไงกับตัวเองดี เมื่อ พี่เกียจ เหงา เศร้าเสียใจ คิดย้อนหลังไปก็ไม่อยากแคร์ใครทั้งนั้นเลยแต่มันก็เป็นไปไม่ได้ ยังไงก็รักลูกทั้งสองคนมากคิดถึงลูกทั้งสองเหลือเกิน เป็นแม่แต่ไม่เคยทำอะไรดีๆ ให้ลูก ไม่มีดั่งค์โทรหาลูกเลย”

3.2.5 “เกย์”

“มาอยู่แรกๆ เขามีเพื่อนสนิทผู้ชายอยู่คนหนึ่งที่เขาเจอเจอกลางวันเย็น ไปไหนก็ไปด้วยกันตลอดทุกวัน ตอนนั้นพีก็คิดว่ามันเป็นเพื่อนสนิทกันเฉยๆ แต่นิสัยคนนั้นก็จะออกผู้หญิงๆ จู้จุกจิกชอบว่าให้พี่ตลอด จี๋จอนด้วย ผู้ชายอะไรไม่รู้ เมียก็ไม่มี แต่พี่ก็ไม่คิดหรือกว่าเป็นเกย์เพราะหน้าตาก็ไม่ใช่ให้เป็นเกย์กัน มันไม่เหมือนเกย์แบบบ้านเราไงที่ดูเนี้ยบดูสะอาด อย่างนี้มันไม่ใช่ไง ดูไม่ออกเลยว่าเป็นเกย์ ดูสิ เกย์อย่างนี้ก็มี”

พี่ตองเริ่มต้นเล่าเรื่องนี้ด้วยการตั้งคำถามถึงรูปลักษณ์ของ “เกย์” ที่เคยรับรู้มา กับรูปลักษณ์ภายนอกของสามีของตนเอง ซึ่งภาพที่คิดว่า “เกย์” สมควรจะเป็นในหัวของพี่ตองกลับไม่เข้ากับสามีชาวอินเดียเลย ความคิดเกี่ยวกับ “เกย์” ของพี่ตองแม้ว่าจะไม่เป็นไปในทางลบแต่ทว่า มันกลับเป็นความคิดที่ “ตายตัว” เกี่ยวกับภาพลักษณ์ของ “เกย์” ซึ่งถูกรับรู้จาก “รูปลักษณ์ภายนอก” ว่า “ควรจะเป็นเกย์” หรือ “ไม่ควรเป็นเกย์”

“พี่ก็แปลกว่ามาหากันตลอดเลย พี่ก็เขียนไดอารี่นะว่า มันมาอีกแล้ว มาหาสามีพี่ แต่ว่าจะไปไหนก็ต้องติดผู้ชายคนนี้ไปตลอด แบบว่าจะไปสวนสาธารณะก็ไม่ได้ไปต้องเอาคนนี้ไปด้วย โทรหากันกลางวันเย็นเพื่อนอะไร โทรหากัน ตัวติดกันตลอด จนมีเรื่องวันหนึ่งสามีพี่ป่วย ผู้ชายคนนั้นมันก็มาตะคอกพี่ว่าเป็นเพราะพี่ชอบกินข้าวนอกบ้าน พี่ก็โกรธนั่งซัดผ่าน้ำตาไหลตลอด แบบว่ามันมาเกี่ยวอะไร เวลามันมานอนที่บ้าน สามีพี่ก็จะไปนอนกับเขา พี่ก็นอนไม่หลับนะ มานั่งดูทีวี คิดดูสิว่าสามีเราไปนอนอีกห้องหนึ่งกับเพื่อนผู้ชาย รู้สึกแย่ว่าทำไมปล่อยให้เรายู่คนเดียว”

ความสงสัยเริ่มก่อตัวมากยิ่งขึ้นเมื่อสามีของพี่ตองไม่เคยอยาก “มีเซ็ก” กับพี่ตองเลย หลังจากแต่งงานได้ปีกว่า

“ผิดสังเกตอย่างหนึ่งคือเขาไม่เคยนอนกับพี่เลยนะ ตอนใหม่ๆ ก็ไม่ค่อยได้นอนเพราะมันก็เครียดหลายอย่าง พี่ก็ไม่มีกระจิตกระใจเรื่องนี้ด้วยแต่หลังๆ มากก็เริ่มถามว่าทำไม ก็ไม่เคยนอน กอดพี่เลย พี่ก็เริ่มคิดว่าพี่ผิดปกติดะไรรีเปลา่ พอเราไปกอดเขาเขาก็ไม่ยอมให้กอด พอหลังๆ ก็เริ่มทะเลาะกันก็พี่ไปจับ เขาหนี เราจับเขาหนี มันกลายเป็นวังวนกันนะ บางทีพี่ก็คิดว่ามันกลายเป็นเรื่องตลกๆ พี่ก็หัวเราะ เหมือนเล่นไล่จับกันแทน เริ่มปีกว่าที่อยู่ด้วยกัน แต่พอหลังๆ ก็เริ่มไม่จำ เราพูดอะไรเขาก็ไม่สนใจอย่างพี่ถามทำไมเรอไม่นอนกับฉัน มันแปลกไหมละ ดิ๊งๆ กลางคืนนอนคนละมุม หลายเดือนผ่านไปก็ทำเหมือนเป็นหน้าที่นิตหนึ่ง บ่อยเข้าๆ พี่ก็เครียด ถามเขาตรงๆ ว่า เป็นเกย์หรือเปล่า เขาก็ไม่ตอบ”

ความไม่เข้าใจและความกดดันที่อยู่ในจิตใจทำให้พี่ตองอารมณ์ร้ายมากขึ้น การเรียนรู้เรื่อง “เกย์” แบบที่พี่ตองรู้จักทำให้พี่ตอง “คาดไม่ถึง” “รับไม่ได้” และเสียใจกับสิ่งที่รับรู้เป็นอันมาก

“พี่โกรธบ่อย พี่โมโห โกรธทะเลาะกันกลางถนนเพราะเรื่องเพื่อนของเขา บางทีโกรธก็เดินกลับบ้าน เวลาอยู่บ้านพี่ทำกับข้าวเวลาโกรธ พี่ก็จะโกรธถ้าเขาไม่บอกว่ามีปัญหาอะไรที่จะจัดการได้ ถ้าไม่มีเงินก็จะคุมค่าใช้จ่าย ถ้าบอกเราก่อนเราจะได้ระงับการใช้จ่ายอะไร การใช้ชีวิตครอบครัวด้วยกันจะอะไรเราก็ต้องบอกกันซะใหม่ ลำบากหรือสบายต้องบอกกัน เวลาพี่โกรธพี่ก็ไปขูดกาแฟให้เรียกราคาที่บ้านเลย ห้างรับแขกกาแฟเต็มพื้นเลย ฉันทก็ไม่รู้ เวลาโกรธพี่ไม่อายุใครเลย บ้านข้างๆ ก็คงกลัวๆ ไม่มีเมียที่ไหนดูสามีใครประจำเหมือนพี่เลย พี่ร้องไห้กรี๊ดลั่นห้อง”

พี่ตองเริ่มแน่ใจมากยิ่งขึ้นเมื่อเพื่อนชายคนนั้นเริ่มขาดหายขาดติดต่อ สามีของพี่ตองเริ่มพาเด็กหนุ่มมาที่ห้องบ่อยๆ ในช่วงที่พี่ตองไม่อยู่

“เมื่อคืนเขากลับมาบ้านดีๆ พาเด็กมาด้วย สิบแปดสิบเก้า อัด ไรทีวีซีดีให้เด็กดู ปล่อยเมียนั่งเหงาอยู่บ้าน นี่ขนาดพี่บอกวันนี้ไม่กลับบ้านเขายังไม่สน อยู่กับเด็กนั้นอยู่ เขาบอกว่าตามใจพี่ไม่ต้องกลับบ้านหรอก”

แม้ว่าจะไม่ได้รับคำตอบใดใดจากปากของสามีแต่ทว่าความรู้สึกผิดหวังที่พี่ตองเผชิญกับการกระทำของเขาก็ทำให้ความสัมพันธ์ของคนสองคนไม่ดีขึ้น

“แต่กับคนที่คิดว่าเขารักเรามาก ก็กลายมาเป็นเกย์ แต่งบ้งหน้าอีก ลองคิดดูว่าขนาดบางทีพี่เตะตัวเขาเขาก็ไม่ยอม บางทีเขาเซตคึกๆ โน้ตบุ๊กเขาพี่เตะออกดูไม่ได้เลยนะ เขาฟอร์แมทเครื่องเลยนะ ถ้าพี่จะดู ความลับอะไรนักหนา พี่ไม่ได้โกรธนะที่เขาเป็นเกย์แต่เขาโกหกพี่ เขาแกล้งงานกับพี่บ้งหน้านะ เพราะถ้าแกล้งงานกับต่างชาติเหมือนกับไม่ต้องยุ่งยากกับสังคมเขามากมายไง แยกเป็นเยอะเยอะจะหายไปเกย์นะ เพราะที่นี้เขาเลี้ยงเด็กชายกับหญิงแยกกัน อย่างเรื่องบ้านก็หาว่าเป็นซื้อสองซื้อ แต่ก็ไม่ใช่ เป็นซื้อเขาเอทีเอ็มก็เหมือนกัน เป็นของเขาหมด พี่ไม่เข้าใจว่าเขาถึงพี่เข้ามาในชีวิตตั้งแต่แรกทำไมในเมื่อโกหกตั้งแต่แรกแล้ว พี่ผิดหวังที่ว่าเขาทำเหมือนว่าดีกับเรา เราเสียเวลามาหลายปีเหมือนหลอกมาแต่งงานเพื่อบ้งหน้า นี่ชีวิตของคนๆ หนึ่งเลยนะ ทำไมเขาไม่คิด ไม่ใช่ของเล่น ไม่ใช่สิ่งที่ลวงหลอกเลย”

3.2.6 เมื่อเริ่มเปิดกรง: การดิ้นรนหางานของ “ผู้หญิงไม่มีความรู้”

การเป็นแม่บ้านของพี่ตองนั้นทำให้พี่ตองไม่สามารถไขว่คว้าหาโอกาสในการทำงานในสังคมอินเดีย นอกจากเหตุผลที่ว่าการทำงานสำหรับ “ผู้หญิงต่างชาติ” ที่ “ไม่มีความรู้” มันเป็นเรื่องที่ทำได้ยากแล้ว การที่สามีบอกห้ามออกไปหางานก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้พี่ตองยอมรับการเป็นแม่บ้าน แต่ทว่าลึกลงไปใจแล้วพี่ตองยังคิดที่จะ “ทำงาน” และ “หาเงิน” ด้วยตนเองอยู่ตลอดเวลา เพราะ “ความไม่มั่นคง” ภายในครอบครัวที่พี่ตอง “รู้สึก” ได้ ซึ่งความอัดอัดใจเหล่านี้ถูกสะสมนานวันจนกลายเป็นสิ่งที่พี่ตองตัดสินใจ “ฆ่าตัวตาย” อีกครั้งหนึ่ง

“พี่ไม่มีเป้าหมายชีวิตเลย ลูกก็ไม่ใช่ของพี่ อะไรทุกอย่างก็ไม่ใช่ของพี่หมด พี่ไม่รู้จะไปไหนต่อ ไม่รู้จะทำอะไร อยู่กับเขาก็เหมือนอยู่ไปวันๆ เขาก็ไม่ได้แสดงว่ารักพี่แล้ว เขาเคยบอกว่าพี่เหมือนลูกเขา เขาเลี้ยงเราไปได้ตลอด”

ซึ่งการกระทำครั้งนี้เป็นการกระทำที่พี่ต้องรอดมาได้อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งผลพวงจากการฆ่าตัวตายก็ทำให้สามีของพี่ต้องยอมที่จะให้พี่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านอย่างที่พี่ต้องการ

“พี่เสียใจนะแต่งงานกับเขา พี่รู้สึกแย่มาก เขาไม่ได้คิดถึงเราเลย ไม่มีโอกาสทำงานทำอะไรเลย พี่ก็ขอเรียนทางไกล บินกลับไปสอบ เขาก็ไม่ให้ บอกพี่ให้ไหว้พระไหว้เจ้ามือที่สี่ มีไว้ไหว้พระ พี่เหมือนมีซิกแซกเส้นสั บอกร่อนล่งหน้าพี่ก็บอกถูก พี่ก็รู้ว่าเขาพูดอย่างนี้เขาตัดโอกาสเรารีบเล่าอาจจะกลัวว่าเรารู้เยอะ อะไรเยอะ เหมือนกับว่าถ้าพี่ไม่ฆ่าตัวตายเมื่อก่อนเขาก็คงให้อยู่บ้านเหมือนเดิม เขาบอกว่าอยู่บ้านมีความสุขดูแลบ้าน เล่นเน็ตไป เขาก็บอกอย่างนี้ พี่เหงานะพี่อยากทำไรๆๆ ให้ลืมไปว่าตนเองเป็นยังงี้ อยากทำงานซักอย่างเขาก็ไม่ให้ทำ อยากขายของเล็กๆ น้อยๆ ก็ไม่ให้ บางที่เป็นแม่บ้านก็คืนะแต่เราก็เบื่อใจที่ต้องฟังเขาตลอด หาเงินได้เองเราภูมิใจใช้เองเหมือนกับว่าขอเงินเขาตลอดก็เกรงใจ ซื่ออะไรบางอย่างก็ไม่กล้า”

สำหรับตัวฉันเองก็อดที่จะถามออกไปไม่ได้ถึงเหตุการณ์การตัดสินใจฆ่าตัวตายอีกครั้งหนึ่งของพี่ตอง ซึ่งคำตอบของพี่ตองก็ทำให้ฉันต้องครุ่นคิด

“อย่างสามีเก่าคนสองกง อยู่กับเขาพี่ทำทุกอย่าง แต่เขาก็กังไม่พอใจ สามีคนอื่นเดียก็เหมือนกัน ทุกคนเลย พี่ไม่เข้าใจว่าทำไมเป็นแบบนี้ พี่รู้สึกตัวเองไร้ค่า น่ารังเกียจ บางครั้งนะอยากตายให้พ้นๆ เลยตอนฆ่าตัวตายตอนนั้นพี่ก็คิดอย่างนี้นะ”

ความเศร้าหมองในจิตใจในช่วงที่คิดฆ่าตัวตายครั้งที่สองของพี่ตองนั้นแม้ว่าจะผ่านไป แล้วแต่ร่องรอยความ “เสียใจ” ก็ยังคงอยู่ เพราะเรื่องเล่าที่พี่ตองเล่าทำให้ฉันมองเห็นความคิดของพี่ตองที่ผูกติดกับ “คุณค่า” ความเป็น “ผู้หญิงดี” ที่พี่ตองคิดว่าตนเอง “ไม่ได้เป็น”

ความคิดที่ว่า “การผ่านผู้ชาย” มาหลายคนนั้น “สกปรก” ของพี่ตอง ทำให้พี่ตองตัดสินใจฆ่าตัวตายอีกครั้งหนึ่งด้วยการ “กินยาตาย” เมื่อทราบว่ามีสามีชาวอินเดีย “ไม่ได้รักพี่ตอง” อย่างที่พี่ตองคิดและเมื่อคิดว่า “สามีชาวอินเดียหลอกหลวง” พี่ตองก็อดคิดไม่ได้ถึง “อนาคต” ของตนเองที่พี่ตองบอกว่า “มันไม่มีหนทางไป” ซึ่งความคิดที่อยาก “พ้นทุกข์” จึงเกิดขึ้นเพียงชั่ววูบเดียว

“พี่ว่าตายๆ ไปซะก็จบนะ”

แต่ทว่าการพยายามฆ่าตัวตายครั้งนี้ก็ไม่สำเร็จอีกครั้ง แต่มันก็หนักหนาพอที่ทำให้พี่ตองต้องเข้าโรงพยาบาลไปเกือบหนึ่งอาทิตย์

เมื่อไม่สามารถ “ตาย” ได้อย่างที่พี่ตองเลือก พี่ตองจึงเริ่มคิดถึงอนาคตของตนเองโดยการหาทางเลือกใหม่อีกครั้งหนึ่ง

“พื๋อยากเริ่มต้นชีวิตใหม่ หางานทำเอง เงินไม่สำคัญหรอก”

“พื๋อยากหย่า เขาจะไม่เซ็นใบหย่าให้ก็ไม่เป็นไร”

“พื๋อยากเรียนสปา หรือรับจ้างดูดวงดี”

“เสียง” เหล่านี้เป็นเสียงที่มาจากความกังวลใจของพื๋ตองที่อยากจะ “ตั้งต้นใหม่” ด้วยตนเองโดยใช้ทักษะที่มีอยู่ และเมื่อพื๋ตองได้งานทำเป็น “งานนวดสปา” ใน “ฟิตเนส” แห่งหนึ่ง บนย่านหรูหรากลางเมือง ภาพของผู้หญิงคนหนึ่งที่วนเวียนอยู่กับการอ่านหนังสือก็เกิดขึ้นจนชินต่อสายตาของฉฉิน ซึ่งนอกจากความตั้งใจจริงในการพยายาม “ทำงาน” แล้ว ความ “กลัว” ก็ยังคงปรากฏให้เห็น

“บางทีพื๋ก็กลัวการเริ่มต้นใหม่นะ เป็นแม่บ้านมาตลอดชีวิตแล้วต้องมาเริ่มต้นใหม่ เจอสังคมใหม่ก็กลัวนะ พื๋กลัว การทำงานวันแรก ไม่รู้ว่าทำไ่ม่ง นี่พื๋ก็ไปหาหนังสือคู่มือการทำงานมาอ่าน นอนไม่หลับเลย ไม่ได้ทำงานมานาน”

ซึ่งการก้าวออกไปทำงานนอกบ้านเป็นก้าวการตัดสินใจที่สำคัญและตื่นเต้นที่สุดสำหรับ “ผู้หญิงที่ไม่มีความรู้” อย่างพื๋ตอง

3.3 สรุปส่งท้ายเรื่องเล่า

พื๋ตองเริ่มต้นจากการแต่งงานในบริบทความแตกต่างทางวัฒนธรรมกับชายชาวต่างชาติ ซึ่งแม้ว่าสามีของพื๋ตองทั้งสองคนจะมาจากสังคมที่มีระบบการแต่งงานที่เคร่งครัดในจารีตประเพณี (ยศ สันตสมบัติ, 2548: 106) แต่ทว่าด้วยการขับเคลื่อนของระบบทุนนิยมบนโลกยุคโลกาภิวัตน์ และการแยกครอบครัวออกจากกระบวนการผลิตทางเศรษฐกิจจึงทำให้เกิดการแต่งงานที่เกิดขึ้นเพราะ “ความรัก” ซึ่งกลายเป็นประเด็นเดียวที่ทำให้มีการสร้าง “ครอบครัว” โดยมีความเป็น “ส่วนตัว” ออกจากครอบครัวเดิม รวมทั้งยังผลิตบทบาทระหว่างเพศภาวะในครอบครัว “แบบสมัยใหม่” ขึ้น (Elizabeth Anderson ใน Linda Alcoff and Elizabeth Potter ed., 1993: 91) ซึ่งประเด็นของ “ความรัก” นี้เองที่เป็นอุดมการณ์ที่ทำให้ “อำนาจ” ระหว่างเพศไม่เสมอภาคกัน แสดงตัวออกมา “ความรัก” กลายเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวที่สำคัญอันหนึ่งที่ทำให้พื๋ตองคงความเป็น “เมียที่ดี” ไว้แม้ว่าจะรู้สึก “ทรมานใจ” เพียงใดก็ตาม “ความรัก” ที่พื๋ตองมีให้กับสามีชาวฮ่องกงทำให้พื๋ตองในวัยยี่สิบห้าปี “ทนไม่ได้” กับ “ความเจ้าชู้” ของเขาแต่หากว่าพื๋ตองอายุห้าสิบปี พื๋ตองกลับบอกว่า “คงรับได้” กับการมี “เมียน้อย” ตามที่พื๋ตองบอกว่า “ผู้ชายจีน” เห็นว่าธรรมดา

แต่ทว่าในแง่ของสามีชาวอินเดีย ความเชื่อใน “ความรัก” ของเขาที่มีให้กับพื๋ตองกลายเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวให้พื๋ตองเข้าสู่ “ครอบครัว” และการเป็น “เมียที่ดี” แต่เมื่อพื๋ตองทราบว่าเขาเป็นเกย์ “ความรัก” จึงถูกตัดสินว่า “หลอกลวง”

ซึ่งเรื่องราวนี้กลับทำให้ฉันคิดไปว่า “ความเชื่อในความถูกต้องของการแต่งงานระหว่างเพศ” ก็เป็นประเด็นหนึ่งที่ทำให้สามีชาวอินเดียของพี่ต้องเลือกที่จะแต่งงานกับ “ผู้หญิงชาวต่างชาติ” อย่างพี่ต้องเพราะนอกจากจะดู “ทันสมัย” แล้ว ยังเป็นการหลีกเลี่ยงจากระบบครอบครัวได้อย่างแยบยลอีกด้วย เพราะความเป็น “เกย์” จะถูก “ปกปิด” ไว้ในพื้นที่ถือว่าเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ “สังคม” เข้าไม่ถึง

สำหรับสามีชาวอินเดียแล้ว การเรียนรู้ว่าเป็น “เกย์” แบบตะวันตกนั้นมีที่ทางในสังคมมากกว่าการเป็น “กระเทย” หรือ “ฮิจิด้้า” แบบที่เห็นตามท้องถนนทั่วไปในอินเดียที่ไม่สามารถทำงานใดๆได้นอกจากการเดินขอทาน การเป็นโปรแกรมเมอร์ นอกจากจะเป็นอาชีพที่ดู “ทันสมัย” มีรายได้ที่ดีแล้ว ยังสร้างทัศนคติแบบใหม่ให้กับสามีชาวอินเดียของพี่ต้อง แนวคิดเรื่องความเป็น “เกย์” ของตนเองจึงเป็นสิ่งที่ถูกปะทะระหว่างวิถีวัฒนธรรมและระบบโลกาภิวัตน์ที่ส่งผ่านมา การแต่งงานกับคนต่างชาตก็เป็นทางเลือกเลี่ยงทางสังคมวัฒนธรรมเดิม เข้าสู่พื้นที่ใหม่ที่เป็นช่องว่างทางวัฒนธรรม แต่ทว่าหากมองจากมุมมองของพี่ต้องแล้วนั้นกลับทำให้เห็นว่ากระบวนการหลีกเลี่ยงสังคมวัฒนธรรมเดิมของตนเองนั้น ผู้ชายกลับเป็นผู้ที่มีโอกาสมากกว่าผู้หญิงในการเข้าสู่ความ “เสรี” ของเพศวิถีที่ไม่สามารถกระทำได้ออกอยู่ในสังคมวัฒนธรรมอันเคร่งครัดของตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการที่ “กดขี่” ผู้หญิงมากที่สุด

แต่ทว่าสิ่งนี้ทำให้พี่ต้องเรียนรู้ว่า ภายใต้วาทกรรมของสังคมโลกาภิวัตน์ทุนนิยมสมัยใหม่ แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับ “ผัวเดียวเมียเดียว” ที่ถูกทำให้เป็น “สถาบันหลัก” ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในความเป็นจริง “ผู้ชาย” กลับใช้โลกทัศน์ที่อยู่ในสังคมแบบผัวเดียวเมียเดียว ในการเอื้อประโยชน์ต่อการสนองตอบต่อ “อารมณ์” “ความรู้สึก” และ “รสนิยมทางเพศ” ของตัวเอง ทั้งการขึ้นชอบการเที่ยวกลางคืนและมีภรรยาน้อยของสามีฮ่องกง หรือแม้กระทั่งโลกทัศน์ของผู้ที่มีรสนิยมทางเพศแบบ “ขึ้นชอบเพศเดียวกัน” ก็ยังใช้ความเป็นผัวเดียวเมียเดียว เอื้อประโยชน์ต่อการไปมีความสัมพันธ์กับ “ชายอื่น” ของสามีชาวอินเดีย

ดังนั้นการขอย้ายทั้งสองครั้งของพี่ต้องจึงกระทำด้วย “อารมณ์” ที่ “มีเหตุผล” ตามแนวคิดที่ถูกทำให้เชื่อกันใน “โลกสมัยใหม่” โดยการบอกว่า “ผู้ชายกับผู้หญิงต้องเป็นคู่กันในระบบคิดแบบผัวเดียวเมียเดียว” การที่ผู้ชายชาวฮ่องกงมีผู้หญิงอื่น และผู้ชายชาวอินเดียมีผู้ชายอื่นจึงเป็นการทำลายความสมเหตุสมผลของ “สถาบันครอบครัว” ลง

สถานการณ์ที่พี่ต้องเผชิญทำให้พี่ต้องเรียนรู้ว่าระหว่าง “ความมีเหตุผล” ที่ถูกเชื่อกันว่าเป็น “พื้นที่ของผู้ชาย” กับ “อารมณ์” ที่ถูกเชื่อกันว่าเป็น “พื้นที่ของผู้หญิง” นั้นไม่สามารถตอบคำถามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงได้ในสิ่งที่พี่ต้องรับรู้มา การเดินออกมาจาก “ครอบครัว” จึงเป็น “ตัวเลือก” หนึ่งที่มี “เหตุผล” ซึ่งพี่ต้องเรียนรู้จากการถูกใช้อำนาจที่เหนือกว่าในครอบครัวมาตลอด

ทั้งชีวิต ซึ่งหากมองจากเรื่องราวของพี่ตองแล้วจะพบว่า ในบางสถานการณ์ ผู้หญิงกลับกลายเป็นผู้ครอบครองพื้นที่ของ “เหตุผล” มากกว่าผู้ชายโดยเฉพาะภายในพื้นที่ของครอบครัวที่ “เหตุผล” ของผู้หญิงมักจะเป็นไปเพื่อ “การทำให้ครอบครัวคงอยู่” แต่เมื่อความอดทนสิ้นสุดลงและผู้ชายยังคง “ใช้อารมณ์ความรู้สึก” เพื่อความต้องการของตนเอง ผู้หญิงกลับใช้ “อารมณ์” ในการเลือกที่ “ออกจาก” ความมั่นคงของครอบครัวอย่างสมเหตุสมผล ถึงแม้ว่าในสังคมอินเดีย พี่ตองจะ “แยกทางกันอยู่” กับสามีแล้วก็ตามที แต่พี่ตองกลับถูกคาดหวังให้เป็น “เมียที่ดี” ในการกลับไปทำอาหารให้สามีทุกอาทิตย์เพื่อเป็นการ “รักษาหน้า” สิ่งเหล่านี้ทำให้เห็นว่าคนในแต่ละสังคมมีบทบาททางเพศภาวะที่ต้องแสดงต่างกันออกไป ต้องผจญกับการถูกคาดหวังและปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ของตน แม้ว่าการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์กับสามีจะเป็นการเพิ่มภาระให้ผู้หญิง แต่พี่ตองก็เลือกที่จะประนีประนอมมากกว่าการแตกหักและคืนเงินให้พ้นจากสามีทีละน้อย

จากประสบการณ์ “การเรียนรู้” ของพี่ตองนั้นมาจากการต้องเอาชีวิตรอดในแต่ละวัน เห็นได้ว่าผู้หญิงมักคิดถึง “คนอื่น” ก่อนตนเอง “ความรู้” ที่สัมพันธ์กับ “ความรู้สึกของคนอื่น” เป็นความรู้ที่จะสังเกตคนอื่นๆ นอกเหนือตนเอง ช่วยแนะนำจัดการความรู้สึกของคนอื่นมากกว่าการจัดการนำความรู้มาใช้ประโยชน์ในแง่ของ “เชิงพานิช” “ความรู้จากประสบการณ์ของผู้หญิง” นั้นถูกให้ค่าโดยการจัดการ “ให้” กับผู้อื่น นอกจากนั้นยังมีการเรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันโดยใช้ทักษะแต่ละอย่างออกมาต่อรองกับคนอื่นด้วยวิธีประนีประนอมถึงแม้ว่าผู้หญิงจะเคยชินในการถูกใช้ “อำนาจ” ที่เหนือกว่าก็ตามที แต่ทว่าการทำให้ผู้หญิงเคยชินกับการถูกให้ความหมายเหล่านี้ จะเป็นความรู้สึกที่ว่า “ถูกกระทบต่อจิตใจอย่างรุนแรง” แต่ผู้หญิงมักเลือกที่จะหลีกเลี่ยงหรือทำให้ไม่เป็นเรื่องราวแบบใหญ่โต แต่จะต่อรองโดยใช้กระบวนการทางวัฒนธรรม เช่น การขู่จะบอกพ่อสามีเพื่อที่จะหย่า การพูดออกมาดังๆเมื่อทะเลาะกับสามีเพราะทราบว่าสามีเป็นคนรักษาหน้า สิ่งต่างๆ เหล่านี้ผู้หญิงผ่านกระบวนการเรียนรู้กระบวนการทางสังคมที่แตกต่างในแต่ละวัฒนธรรมโดยอาศัยประสบการณ์ที่มาจากความสัมพันธ์ใกล้ชิด เป็นการหลอมรวมความรู้ด้านวัฒนธรรมและระบบอำนาจการจัดการเพศวิถีของคนในสังคมมาใช้อย่างได้ผล การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมนั้นกลายเป็นต้นทุนหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงสามารถแสวงหาโอกาสในการเปิดทัศนคติเหล่านี้

การเข้าสู่ “สถาบันครอบครัว” นั้นทำให้เกิดวาทกรรมหลักที่สร้างความเข้าใจโดยทั่วไปให้เชื่อกันว่า “ครอบครัว” เป็นพื้นที่รองรับตัวตน กำลังใจ ความอบอุ่น ความเข้าใจ หากมองผ่านประสบการณ์ของผู้หญิงคนหนึ่งที่เคยเชื่อในเรื่อง “ความอบอุ่นในครอบครัวแล้ว” จะพบว่าภาพแบบนี้เป็นปัญหาในการจำกัดความเข้าใจ และมองไม่เห็นความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้น ทั้งกรณีของการถูกล่วงละเมิดทางเพศจากคนใกล้ชิด การทำร้ายจิตใจด้วยวาจาและการกระทำ หรือแม้กระทั่ง

การถูกกดขี่ทางเศรษฐกิจ เป็นต้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้แม้ “ผู้หญิง” มักเป็นผู้ถูกระงับ แต่ผู้หญิงมักเลือกที่จะ “ทน” ด้วยความพยายามให้ “วาทกรรมครอบครัวยั่งยืน” คงอยู่เพราะนั่นเป็นสิ่งที่เสริมภาพของการเป็น “ผู้หญิงที่ดี” เอาไว้ พี่ตองทำให้ฉันเห็นว่า “การอดทน” ของผู้หญิงภายใต้ “ความเป็นครอบครัว” สิ้นสุดลง “ความรู้สึกไม่มั่นคง” นั้นผู้หญิงจะใช้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ “อารมณ์” และ “ความรู้สึก” เป็นตัววัดมากกว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ประสบการณ์เรื่องราวว่าด้วยชีวิตจริงของพี่ตองทำให้ฉันเห็นว่าประเด็นเพศภาวะมีความสำคัญต่อการสร้างองค์ความรู้ ผู้รู้ และผู้เรียนรู้ เพราะในสังคมกระแสหลักนอกจากจะปฏิเสธ “ผู้หญิง” และ “วิธีคิดแบบผู้หญิง” ในการสร้างองค์ความรู้ที่เน้นไปที่ “ความมีเหตุผล” โดยที่ไม่นับรวมว่า “ผู้หญิงเป็นผู้มีเหตุผล” แล้ว ความรู้จากประสบการณ์ของผู้หญิงเช่นพี่ตองถูกมองว่าต่ำต้อย และไม่ถูกถือว่าเป็น “ความรู้” เพราะผู้หญิงเช่นพี่ตองถูกผูกติดให้อยู่ในพื้นที่บ้านหรือ “ทรงทอง” ที่วาทกรรมกระแสหลักมองว่าเป็นพื้นที่ส่วนตัวและ “ไม่มีเหตุผล” ดังนั้นการหนีจากทรงทองของพี่ตอง หากมองในเรื่องของ “ความรู้ในสังคมกระแสหลักแล้ว” มันจึงเป็นการละทิ้งทรงทองโดยแทบไม่มีสมบัติใดๆ ติดกายเลยแม้แต่ชิ้นเดียวนอกจาก “ความรู้” ที่แฝงไปด้วยความเจ็บปวดจากชีวิตที่ผ่านมา